

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
VALSTSTIESĪBU ZINĀTŅU KATEDRA

**ĀRSTU IZDOTI ADMINISTRATĪVI AKTI UN TO TIESISKUMA
APSTRĪDĒŠANAS PROBLĒMJAUTĀJUMI**

BAKALaura DARBS

Autore: **Sandra Čerņišova**

Studenta apliecības Nr.: sc17013

Darba vadītājs: doc. Edvīns Danovskis

Rīga 2020

ANOTĀCIJA

Ārstniecības procesā, veicot ikdienas pienākumus, ārsts izsniedz dažādus dokumentus. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta judikatūrā ir nostiprināta atziņa, ka ārsta izsniegta darbnespējas lapa ir administratīvs akts un, to izsniedzot, ārsts kā privātpersona veic valsts pārvaldes uzdevumu. Šī tiesas atziņa rada jautājumu, vai arī citi ārsta izdoti dokumenti ir administratīvi akti?

Darba autore izvēlējās minēto tēmu, jo līdz šim tā ir tikusi maz pētīta un juridiskajā literatūrā aprakstīta.

Darba mērķis, pētot juridisko literatūru un tiesu judikatūru, ir noskaidrot, kādos gadījumos ārsts kā privātpersona veic valsts pārvaldes uzdevumu un ir uzskatāms par iestādi Administratīvā procesa likuma izpratnē. Kuri no ārstu izdotajiem dokumentiem ir administratīvi akti un kādas ir personas subjektīvās tiesības prasīt šo aktu izdošanu tiesas ceļā, kā arī, to, ar kādām problēmām šo strīdu atrisināšanā varētu saskarties pati tiesa.

Atslēgvārdi: administratīvs akts, ārstniecība, medicīnas tiesības, valsts pārvaldes uzdevums, iestāde, deleģēšana, subjektīvās tiesības, novērtēšanas brīvība.

ANNOTATION

In the course of the medical treatment, while performing the daily tasks the doctor issues various documents. In the Latvian administrative court judgements corroborates the notion that a sick leave certificate issued by a doctor is an administrative act and, when issuing it, the doctor performs the task of public administration as a private person. This finding raises the question of whether other documents, issued by a doctor are also administrative acts.

The author of the paper chose this topic because so far it has been neither studied nor described sufficiently in the legal literature.

The purpose of the work, by studying legal literature and court judgements, is to determine in which cases the doctor, as an individual, performs the task of public administration and is deemed to be an authority within the meaning of the Administrative Law. The aim of the study is to establish which documents issued by doctors are administrative acts and what is the subjective right of a person to request the issuance of these acts in court, as well as the problems that the court itself may face in resolving such disputes.

Keywords: administrative act, medical treatment, medical law, state administration task, authority, delegation, subjective rights, freedom of evaluation.

SATURA RĀDĪTĀJS

Anotācija.....	2
Annotation	3
Ievads.....	5
1. Ārsts kā administratīvā akta izdevējs	7
2. Ārsta izdotie dokumenti un to atbilstība administratīvā akta pazīmēm	12
2.1. Ieraksts pacienta slimības vēsturē	12
2.2. Darbnespējas lapa	15
2.3. Receptes.....	22
2.3.1. Parastās receptes (receptes bez kompensācijas)	24
2.3.2. Īpašās receptes ar apdrošināšanas kompāniju kompensāciju medikamentu iegādei	28
2.3.3. Īpašās receptes ar valsts kompensāciju medikamentu iegādei	29
2.4. Nosūtījumi uz izmeklējumiem un speciālistu konsultācijām	31
3. Personas subjektīvās tiesības prasīt kāda dokumenta izsniegšanu	36
3.1. Personas subjektīvās tiesības prasīt darbnespējas lapas izsniegšanu	36
3.2. Personas subjektīvās tiesības prasīt receptes un nosūtījuma izrakstīšanu	40
Kopsavilkums	44
Izmantoto avotu saraksts	45

IEVADS

Ārsta un pacienta attiecības tiek balstītas labprātīgā savstarpējā gribas izteikumā, kas atbilstoši Civillikumam atbilst līgumiskām attiecībām, kur abas līdzēju puses ir līdzvērtīgas.¹ Līdz ar to, ārstniecība kā darbība pieder privāto tiesību jomai. Šis princips ir nostiprināts arī Ārstniecības likumā un likumā “Par prakses ārstiem”.

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments 05.02.2007. lēmumā Nr.103/2007 noteica, ka izdodot darbnespējas lapas, ārsts veic deleģētu valsts pārvaldes uzdevumu un darbojās kā iestāde Administratīvā procesa likuma izpratnē. Tāpat arī Augstākās tiesas spriedumā tika atzīts arī tas, ka darbnespējas lapa ir administratīvs akts.

Šis tiesas spriedums aktualizēja vairākus jautājumus. Piemēram, par ārsta kā privātpersonas darbību valsts pārvaldes uzdevumu veikšanā, gan arī jautājumu par personas subjektīvajām tiesībām prasīt administratīva akta izdošanu tiesas ceļā, ja darbnespējas lapa ir atzīta par tādu.

Darba autore vēlējas izpētīt, vai arī citi ārsta izdoti dokumenti atbilst administratīva akta pazīmēm un kādas ir to tiesiskās sekas. Līdz šim šis jautājums ir pētīts ļoti maz un līdz ar to arī juridiskās literatūras ir maz.

Darba autore vairāk vēlējas pievērsties ikdienas ārsta darbā un ārstniecības procesā izdotajiem dokumentiem, tāpēc darbā netika pētīti tādi dokumenti kā Ārstniecības riska fonda kā arī Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu komisijas atzinumi, par kuriem jau ir nostiprinājusies tiesu prakse un tie ir atzīti par administratīvajiem aktiem un pašas ārstu komisijas ir atzītas par iestādēm Administratīvā procesa likuma izpratnē.

Bakalaura darba mērķis ir: noskaidrot apjomu, kādā ārstam ir deleģēti valsts pārvaldes uzdevumi un ar šo uzdevumu tiesisko kontroli saistītās juridiskās problēmas administratīvajā procesā.

Mērķa sasniegšanai tika izvirzīti sekojoši uzdevumi:

1. Pētīt normatīvos aktus, noskaidrot ārsta ikdienas darbā izdotu dokumentu tiesisko regulējumu;
2. Pamatojoties uz administratīvo tiesību teorijā, normatīvajos aktos un tiesu praksē nostiprinātajām atziņām noskaidrot, vai ārsts kā privātpersona var veikt valsts pārvaldes uzdevumus, tai skaitā izdot administratīvus aktus;
3. Izmantojot tiesu prakses atziņas un normatīvo regulējumu izsecināt, kuri no ārsta ikdienas darbā izsniegtajiem dokumentiem ir administratīvi akti;

---

¹ Civillikums. Saistību tiesības.: LV likums. Pieņemts 28.01.1937. [06.12.2019. red.]

4. Ņemot vērā visu iepriekš minēto, noskaidrot, kādas ir personas subjektīvās tiesības prasīt kāda no šo administratīvo aktu izsniegšanu.

Darba mērķa sasniegšanai tika izmantota juridiskā literatūra, normatīvie akti, interneta resursi un tiesu prakse.

Bakalaura darbā tika izmantotas sekojošās zinātniski pētnieciskās metodes:

Analītiskā metode - galvenokārt tika pētītas tiesu prakses atziņas izmantojot Latvijas tiesu portālu manas.tiesas.lv. Tika atlasīti pēdējo 20 gadu Administratīvās tiesas visu trīs instanču spriedumi, kuros risināti strīdus jautājumi saistīti ar veselības aprūpi. Kā atslēgas vārdi spriedumu atlasei tika izmantoti – medicīnas tiesības, darbnespējas lapa, ārstniecības persona, ārstniecības iestāde, veselības inspekcija. Spriedumos tika analizētas tiesas paustās atziņas un to motivācija ar tiesību aktos noteiktām normām;

Sistēmiskā metode – tulkojot tiesību normas tās tika skatītas kopsakarā ar citām tiesību normām un Satversmē noteikto;

Induktīvā metode – no atsevišķiem tiesu praksē apskatītiem gadījumiem un paustajām atziņām, tika izdarīti vispārīgi secinājumi;

Deduktīvā metode – no vispārīgas informācijas analīzes tika izdarīti konkrēti secinājumi atsevišķos jautājumos.

Darbs sastāv no trijām nodaļām, secinājumu daļas un izmantotās literatūras un avotu saraksta. Pirmajā nodaļā tiek aplūkots ārsts kā administratīvo aktu izdevējs. Analizēts, kādiem priekšnoteikumiem būtu jāizpildās, lai ārstu kā privātpersonu varētu uzskatīt par iestādi Administratīvā procesa likuma izpratnē. Otrā nodaļa veltīta ārsta izdoto dokumentu un to atbilstībai administratīvā akta pazīmēm analīzei. Trešajā nodaļā tiek aplūkotas personas subjektīvās tiesības prasīt ārsta izdoto administratīvo aktu izdošanu tiesas ceļā.

1. ĀRSTS KĀ ADMINISTRATĪVĀ AKTA IZDEVĒJS

Darba mērķis ir noskaidrot vai ārsts savā darbā, izdodot dažāda veida dokumentus, izdod arī administratīvus aktus. Vairums no ārsta izdotajiem dokumentiem ir uz āru vērsti, tos izdod attiecībā uz individuāli noteiktu personu, respektīvi – pacientu. Tomēr šos dokumentu par administratīvu aktu varētu uzskatīt tikai tajā gadījumā, ja atbilstoši Administratīvā procesa likuma 1.pantā noteiktajam tas atbilstu arī tādām pazīmēm kā – izdod iestāde publisko tiesību jomā. Tāpat šim dokumentam ir jānodibina, jāgroza, jākonstatē vai jāizbeidz konkrētas tiesiskas attiecības vai jākonstatē faktiskā situācija.²

Tāpēc svarīgi ir noteikt, vai ārsts var būt iestāde, vai izdodot kādu dokumentu viņš pilda valsts pārvaldes funkcijas un vai viņa izdots dokuments pacientam piešķir kādas tiesības vai rada tiesiskas sekas.

Pēc vispārīgā principa ārstniecības attiecības ir līgumiskas attiecības, kur dalībnieki ir līdztiesīgi, līdzvērtīgi. Tās ir vērtējamas kā daudzpusējs darījums un divpusējs līgums.³ Tātad ārsta un pacienta attiecības ir privāttiesiskas attiecības.

Tomēr Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments 05.02.2007. spriedumā noteica, ka izsniedzot darbnespējas lapu, ārsts veic valsts pārvaldes uzdevumu, tātad darbojās publisko tiesību jomā, kā arī to, ka darbnespējas lapa ir administratīvs akts. Tādā veidā tika aktualizēts jautājums, vai ārsts kā privātpersona, veicot ārstniecības procesu var darboties kā iestāde Administratīvā procesa likuma izpratnē.

Ārsta profesionālo darbību regulē Ārstniecības likums un likums “Par prakses ārstiem”. Abi šie likumi nosaka, ka ārsts savā darbībā ir brīvs, tomēr viņa darbība tiek reglamentēta normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā. Arī Augstākās tiesas senāts atkārtoti savos spriedumos ir atzinis, ka ārstnieciskā darbība notiek privāto tiesību jomā. Slimnīca ārstniecības procesā neīsteno valsts pārvaldes pilnvaras.⁴

---

² Skat.sīkāk Briede J., Danovskis E., Kovaļevska A. Administratīvās tiesības. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2016, 92.-104.lpp.

³ Mazure L. Pārmērīgas ietekmes civiltiesiskās sekas pacienta gribas izteikumā. Jurista Vārds, 2020, nr.33, 26.-31.lpp

⁴ Augstākās tiesas 30.11.2020. spriedums lietā SKA-1568/2017. Pieejams: http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs?nr=SKA-1568%2F2017&date_from=&date_to=&case_nr=&ekli_nr=&dep=&ruling=&name=&action=filter [aplūkots 26.10.2020.]; Augstākās tiesas 26.06.2008. spriedums lietā SKA-155/2008. Pieejams: http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs?nr=SKA-155%2F2008&date_from=&date_to=&case_nr=&ekli_nr=&dep=&ruling=&name=&action=filter [aplūkots 26.10.2020.]; Augstākās tiesas 13.05.2016. spriedums lietā SKA-889/2016. Pieejams: http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs?nr=SKA-889%2F2016&date_from=&date_to=&case_nr=&ekli_nr=&dep=&ruling=&name=&action=filter [aplūkots 26.10.2020]

Analizējot normatīvo regulējumu, tiesu praksi un doktrīnā paustās atziņas, nepieciešams noskaidrot, vai tomēr, neskatoties uz šīm Augstākās tiesas atziņām, nepastāv situācijas, kad ārsts tomēr darbojās publisko tiesību jomā un būtu uzskatāms par iestādi Administratīvā procesa likuma izpratnē. Šī likuma izpratnē iestāde ir tiesību subjekts, tā struktūrvienība vai amatpersona, kurai ar normatīvo aktu vai publisko tiesību līgumu piešķirtas noteiktas valsts varas pilnvaras valsts pārvaldes jomā.⁵ Iestādes jēdziens Administratīvā procesa likuma izpratnē ir funkcionāls, nevis institucionāls, proti, jāvērtē, vai tiesību akta izdevējs konkrētajā gadījumā rīkojās valsts pārvaldes jomā. Iestāde var būt arī privātpersona, kurai ar normatīvo aktu vai publisko tiesību līgumu deleģēti uzdevumi valsts pārvaldes jomā.⁶

Lai arī ārstniecība ir darbība privāto tiesību jomā, valsts var likumā paredzēt uzdevumus, kurus nodot ārstam, vai slēgt ar viņu deleģēšanas līgumu. Deleģēšana valsts pārvaldē ir daļa no valsts varas nodošanas citai publiskai personai vai privātpersonai, lai nodrošinātu efektīvu pārvaldes uzdevumu izpildi [...] deleģēšana Valsts pārvaldes likuma izpratnē vienmēr ir saistīta ar valsts varas īstenošanu, neregulējot attiecības ar citu iestādi vai amatpersonu, vai privātpersonu.⁷ E.Levits norāda, ka “valsts vara” šeit nozīmē tiesības vienpusīgi, subordinācijas kārtībā izdot citai personai saistošu tiesību aktu. Valsts pārvaldes iekārtas kontekstā tas var būt pārvaldes lēmums, kas savukārt atkarībā no adresāta var būt administratīvs akts, ja adresāts ir privātpersona, vai pārvaldes rīkojums, ja adresāts ir cits pārvaldes subjekts.⁸

No iepriekš teiktā izriet, tas nebūs jebkurš publisks uzdevums vai pakalpojums, bet tieši ar valsts varas īstenošanu saistīts uzdevums. Gan Ārstniecības likumā, gan likumā “Par prakses ārstiem” ir uzskaitīti dažādi uzdevumi, kurus ārstam ir pienākums un tiesības veikt, piemēram, tādi kā - pienākums sniegt neatliekamo palīdzību, tiesības zināmos apstākļos atteikties no tās sniegšanas, tiesības brīvi darboties savā profesijā, sniegt atzinumus par pacienta veselības stāvokli un ārstēšanu. Tie visi ir saistīti ar ārstniecības procesu, bet nav saistīti ar valsts varas īstenošanas procesu. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments ir noteicis, ka ciktāl ārstniecības personas un pacienta attiecības ir brīvprātīgas, balstītas uz pušu privātautonomiju, tās ir privāttiesiskas. Tās nepārvēršas par publiski tiesiskām tikai tādēļ, ka šajās attiecībās ārstniecības personai pienākumi ir uzlikti ar likumu.⁹

⁵ Administratīvā procesa likums: LV likums. Pieņemts 25.10.2001. [01.03 2017.red.]

⁶ Briede J., Danovskis E., Kovaļevska A. Administratīvās tiesības. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2016, 96.-97.lpp.

⁷ Jaunzeme K. Valsts pārvaldes uzdevumu deleģēšana. Jurista Vārds. 2009. nr.28.

⁸ Sīkāk skat. Levits E. Valsts pārvaldes iekārtas likuma koncepcija. Latvijas Vēstnesis, 26.06.2002., nr.95.

⁹ Augstākās tiesas 26.06.2008. spriedums lietā SKA-155/2008. Pieejams: http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs?nr=SKA-155%2F2008&date_from=&date_to=&case_nr=&ekli_nr=&dep=&ruling=&name=&action=filter

Ņemot vērā iepriekš minēto, jānoskaidro, kādi ir valsts pārvaldes uzdevumi ārstniecības procesā. Satversmes 111.pants nosaka – Valsts aizsargā cilvēku veselību un garantē ikvienam medicīniskās palīdzības minimumu.¹⁰ Satversmes tiesa spriedumos ir skaidrojusi panta saturu, sakot, ka no Satversmes 111.panta izriet valsts pienākums ievērot tiesības uz veselību – tas nozīmē, ka valstij ir jāatturas no iejaukšanās personas tiesībās un brīvībās. Tātad jāatturas no tādām darbībām, kas ierobežo katras personas iespējas pašai rūpēties par savas veselības aizsardzību. Pienākums aizsargāt tiesības uz veselību – tas nozīmē, ka valstij ir jāaizsargā persona no citu privātpersonu iejaukšanās tās pamattiesību realizācijā. Savukārt pienākums nodrošināt tiesības uz veselību – tas nozīmē, ka valstij ir jāveic konkrēti pasākumi pamattiesību īstenošanai.¹¹

No tā var secināt, ka valsts uzdevums ir veidot veselības aprūpes sistēmu, kas nodrošinātu šo tiesību realizēšanu. Tomēr veselības aprūpes sistēmas darbība kopumā nav valsts varas realizēšana. Kā jau iepriekš tika minēts, ārstniecības process ir uz privātautonomijas principiem balstītas līgumiskas attiecības starp ārstu un pacientu privāto tiesību jomā valsts noteikta regulējuma ietvaros. Tomēr arī ārstniecības procesā ir konkretizēti pašas valsts pienākumi un uzdevumi, tādi kā – neatliekamā palīdzība, valsts apmaksāti medikamenti, valsts apmaksāti izmeklējumi, dažādu sociālo atbalstu mehānismi, tai skaitā slimības pabalsta veidā, un vēl daudzi citi pakalpojumi, kuri tiek realizēti valsts pārvaldes uzdevumu izpildes ietvaros.

No Valsts pārvaldes iekārtas likuma 41.,42.pantiem izriet, ka deleģēt valsts pārvaldes uzdevumus var citai publiskai personai vai privātpersonai, tātad konkrētam identificējamam adresātam nevis nekonkrētam personu lokam.¹² Piemēram, valsts pārvaldes uzdevums – ārstniecības personu sertifikācija – ir deleģēts ar Ārstniecības likumu atbilstoši kompetencei Latvijas Ārstu biedrībai, Latvijas Ārstniecības personu profesionālo organizāciju savienībai un Latvijas Māsu asociācijai.¹³

Otrs deleģēšanas veids ir deleģēšanas līgums, ja tas paredzēts ārējā normatīvajā aktā. Tātad, ārsts varētu darboties kā iestāde un veikt valsts pārvaldes uzdevumu, saskaņā ar

---

[aplūkots 26.10.2020.]; Augstākās tiesas 04.03.2008. spriedums lietā SKA-140/2008. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs?nr=SKA-140%2F2008&date from=&date to=&case nr=&ekli nr=&dep=&ruling=&name=&action=filter> [aplūkots 26.10.2008]

¹⁰ Satversme: LV likums. Pieņemts 15.02.1922. [01.01.2019.red.]

¹¹ Satversmes tiesas 09.04.2013. spriedums lietā Nr.2012-14-03. Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2012-14-03_Spriedums.pdf#search=2012-14-03 [aplūkots 10.10.2020.];

Satversmes tiesas 28.06.2012. spriedums lietā Nr.2012-26-03. Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2012-26-03_Spriedums.pdf#search=2012-26-03 [aplūkots 06.11.2020.]

¹² Valsts pārvaldes iekārtas likums: LV likums. Pieņemts 06.06.2002. [01.06.2018.red.]

¹³ Skat.sīkāk Briede J., Danovskis E., Kovaļevska A. 2016, 122.-133.lpp.

līgumu, kas ārstam deleģētu šo valsts pārvaldes uzdevumu veikt. Tā iestāde, kura īsteno valsts politiku veselības aprūpes pakalpojumu pieejamības nodrošināšanā un administrē veselības aprūpei paredzētos valsts budžeta līdzekļus ir veselības ministra pārraudzībā esošā tiešās pārvaldes iestāde – Nacionālais veselības dienests.¹⁴

Valsts nodrošināto veselības aprūpes minimumu un tā finansēšanas avotus nosaka Veselības aprūpes finansēšanas likums. Likumā ir noteikta arī Nacionālā veselības dienesta kompetence, norādot, ka Dienests ir veselības ministra pārraudzībā esoša institūcija, kura šā likuma izpildes nodrošināšanai administrē veselības aprūpei paredzētos valsts budžeta līdzekļus un uzrauga valsts budžeta līdzekļu izlietojumu ārstniecības iestādēs un aptiekās.¹⁵

Tāpat Nacionālais veselības dienests ir iestāde, kura var noteiktus valsts pārvaldes uzdevumus deleģēt ārstiem, slēdzot ar tiem līgumu par valsts apmaksāto pakalpojumu nodrošināšanu. Šādas tiesības Nacionālajam veselības dienestam paredzētas Ministru kabineta noteikumos Nr.850. - Nacionālā veselības dienesta nolikumā, kas izdoti saskaņā ar Valsts pārvaldes iekārtas likumu. Tie nosaka, ka Dienesta darbības mērķis ir īstenot valsts politiku veselības aprūpes pakalpojumu pieejamības nodrošināšanā un administrēt veselības aprūpei paredzētos valsts budžeta līdzekļus. Savukārt kārtību, kādā notiek līgumu slēgšana, pretendentu atlase, nosaka Ministru kabineta noteikumi Nr.555 – Veselības aprūpes pakalpojumu organizēšanas un samaksa kārtība, kas nosaka, ka no valsts budžeta apmaksātus veselības aprūpes pakalpojumus saskaņā ar nolikumu sniedz valsts pārvaldes iestādes, kā arī ārstniecības iestādes, kuras noslēgušas līgumu ar Dienestu.

Tātad Nacionālais veselības dienests ir tā tiešās pārvaldes iestāde, kuras uzdevums ir nodrošināt valsts garantēto veselības aprūpi iedzīvotājiem. Dienests pats ar ārstniecību nenodarbojas, bet šo uzdevumu veic saskaņā ar nolikumu valsts pārvaldes iestādes, vai iestādes un ārsti-speciālisti, kuri ir noslēguši līgumu ar dienestu.¹⁶

Valsts pārvaldes iekārtas likuma 12.pantā ir minēti četri publisko tiesību līgumu veidi – sadarbības līgums, administratīvais līgums, deleģēšanas līgums, līdzdarbības līgums, minētā panta trešā daļa pieļauj, ka likumā var būt noteikti arī citi publisko tiesību līgumu veidi un nosacījumi, kas nav minēti šajā pantā. Taču, ja likumā tiešā tekstā nav noteikts, ka konkrētais līgums ir publisko tiesību līgums, tad šis jautājums ir jāizšķir tiesai.¹⁷

Praksē bieži var rasties neskaidrības, kāda veida līgums tiek slēgts, vai tas ir privāto vai publisko tiesību jomā slēgts līgums. Augstākā tiesa ir devusi savu skaidrojumu šo līgumu

¹⁴ Nacionālā veselības dienesta nolikums: Ministru kabineta 01.11.2011. noteikumi Nr.850 [09.09.2020.red.]

¹⁵ Veselības aprūpes finansēšanas likums: LV likums. Pieņemts 14.12.2017. [01.01.2020.red.]

¹⁶ Veselības aprūpes pakalpojumu organizēšanas un samaksas kārtība: Ministru kabineta noteikumi Nr.555 [16.07.2020.red.]

¹⁷ Sakt.sīkāk Stucka A. Administratīvās tiesības. Rīga: Juridiskā koledža, 2006, 129.lpp.

nošķiršanai. Lai nošķirtu publisko tiesību līgumu no privāttiesiska līguma, izšķirošais ir līguma priekšmets, kam jābūt publisko tiesību jomā, līguma kopējais raksturs un tajā ietvertie svarīgākie punkti. Svarīgi ir novērtēt arī līguma mērķi (publisko tiesību līguma mērķis – efektīva valsts pārvaldes funkciju veikšana un sabiedrības labuma iegūšana) un konstatēt, vai eksistē cieša sasaiste ar publiski tiesiskajām tiesībām un pienākumiem.¹⁸

Tāpat no iepriekš teiktā var secināt, ka, lai arī ārstniecība ir darbība privāto tiesību jomā, atsevišķos gadījumos varētu būt situācijas, kad ārstam tiek deleģētas valsts pārvaldes funkcijas vai nu ar likumu, vai tam ir noslēgts līgums ar Nacionālo veselības dienestu par noteiktu valsts apmaksātu pakalpojumu sniegšanu. Šādā situācijā ārsts darbojās publisko tiesību jomā, un tādā gadījumā dokumenti, ko ārsts izdos konkrētai personai un tie radīs galīgas tiesiskas sekas, būs administratīvi akti.

---

¹⁸ Augstākās tiesas 15.06.2006. spriedums lietā Nr. SKA-365. Pieejams: http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs?nr=SKA-365&date_from=&date_to=&case_nr=&cli_nr=&dep=&ruling=&name=&action=filter [apskatīts 06.11.2020.]

2. ĀRSTA IZDOTIE DOKUMENTI UN TO ATBILSTĪBA ADMINISTRATĪVĀ AKTA PAZĪMĒM

Katram ārstam savā ikdienas darbā nākas saskarties ar dažādiem dokumentiem, kuri viņam jāaizpilda saskaņā ar valstī noteiktajiem normatīvajiem aktiem. Viens no darba uzdevumiem ir noskaidrot vai starp tiem ir arī administratīvi akti. Lai to saprastu, jānoskaidro – kādi normatīvie akti reglamentē šo dokumentu izdošanu, kāds ir šo dokumentu mērķis, vai šie dokumenti personai piešķir kādas tiesības un kādas tiesiskas sekas tie rada, kādā tiesību jomā – privāttiesisko vai publisko tie tiek izdoti, un, analizējot tiesu praksi, saprast, kādi ir problēmjautājumi šo dokumentu izdošanā.

2.1. Ieraksts pacienta slimības vēsturē

Dokuments, kas jāaizpilda katra pacienta katrā apmeklējuma reizē ir - ieraksts pacienta slimības vēsturē, kas kopā ar citiem medicīniskiem dokumentiem veido vienotu informācijas vienību¹⁹.

Ierakstus ārstējošais ārsts galvenokārt veic savām vajadzībām, lai piefiksētu konkrētā pacienta noteiktās slimības epizodes sākotnējos datus, to tālāku mainību dinamikā, nozīmēto izmeklējumu plānu un terapijas kursu. Bez visiem šiem ierakstiem ārstam paturēt prātā visu savu pacientu slimību gaitas nebūtu iespējams. Tātad no vienas puses var teikt, ka ārstu ieraksti pacientu slimības vēsturēs ir tādi, ko ārsti veic tikai savai skaidrībai, darba organizācijai un personīgai lietošanai. Un no tā varētu izrietēt, ka nekādas tiesiskas sekas šādi ieraksti nerada. Arī tiesības konkrētai personai šie ieraksti nekādas nepiešķir, tāpat kā nenodibina nekādas jaunas tiesiskas attiecības.

Tomēr, lai arī šie ieraksti tiek veikti brīvā formā, respektīvi tiem nav noteiktas veidlapas, to saturs, ierakstu kvalitāte un uzglabāšana tiek stingri reglamentēta vairākos normatīvos aktos: Ārstniecības likumā, Pacientu tiesību likumā, Fizisko peronu datu apstrādes likumā, Ministru kabineta 2006.gada 4.aprīļa noteikumos Nr.265. - Medicīnisko dokumentu lietvedības kārtība.

Atsauces uz šiem Ministru kabineta noteikumiem ir arī citos valdības izdotos normatīvos aktos, piemēram, Ministru kabineta noteikumos Nr. 555. – Veselības aprūpes pakalpojumu organizēšanas un samaksas kārtība, kā arī MK noteikumos Nr.309. – Veselības inspekcijas nolikumā, MK noteikumi Nr. 1268. – Ārstniecības riska fonda darbības noteikumi.

---

¹⁹ Medicīnisko dokumentu lietvedības kārtība: Ministru kabineta 2006.gada 4.aprīļa noteikumi Nr.265 [01.01.2020.red.]

Tas vien, ka ieraksti tik plaši tiek reglamentēti tik daudz normatīvajos aktos norāda uz to, ka tie nav tikai ārsta prakses iekšējai lietošanai vesti novērojumi par pacienta slimības gaitu, šiem ierakstiem ir savas juridiskās sekas. Tātad ārstam tos rakstot ir jāpieturas pie stingri noteiktām vadlīnijām, kādu informāciju jāsatur ierakstam slimības vēsturē.

Medicīniskās dokumentācijas lietvedības kārtība paredz, ka šiem ierakstiem ir jā satur informācija, kas nodrošina pacienta atpazīstamību, apliecina diagnozi, pamato nozīmētos izmeklējumus, ārstēšanas metodes, informāciju, kas precīzi ataino ārstēšanas rezultātus. Ierakstiem jābūt patiesiem, pilnīgiem, skaidri salasāmiem un bez labojumiem.

Tas nozīmē, ka ierakstiem ir jābūt tādiem, kuri jebkurā brīdī var pamatot un attaisnot jebkuru darbību, ko ārsts veic ar pacientu ārstēšanas procesā, kā arī būtu jā satur informāciju par katru identificēto darbību, kuru pacients ir veicis bez ārsta ziņas, bet kura būtu nozīmīga viņa slimības gaitas izvērtēšanā.

Institūcija, kura uzrauga gan veselības aprūpes pakalpojumu kvalitāti, gan valsts budžeta līdzekļu izlietošanas lietderību un atbilstību uzstādītajām prasībām, gan arī sniedz atzinumus par personas veselībai nodarīto kaitējumu ir Veselības inspekcija. Savos tiesai sniegtajos paskaidrojumos tā ir norādījusi, ka Inspekcija kaitējuma esību konstatē, analizējot pacientu medicīniskos ierakstus. Inspekcija nevar objektīvi pārbaudīt tos pieteicēja apgalvojumus, kurus neaplicina pierādījumi. Ekspertu secinājumi izdarīti pēc ierakstiem medicīniskajos dokumentos un ārstniecības personu sniegtajiem paskaidrojumiem.²⁰

Tiesu praksē nostiprināts, ka sniedzot savus ekspertu slēdzienus Veselības inspekcija neveic faktu objektīvu izmeklēšanu, bet vadās galvenokārt tikai no ierakstiem medicīniskajā dokumentācijā un ārstu paskaidrojumiem.²¹

Lietās, kas saistītas ar valsts budžeta līdzekļu izlietošanas kontroli Inspekcijas rīcība ir īpaši strikta, norādot, ka Inspekcija pieņem lēmumu par radīto zaudējumu ieturējumu, ja pārbaudē konstatēts, ka par attiecīgo pakalpojumu nav aizpildīta medicīniskā dokumentācija vai tā aizpildīta nepilnīgi vai nesalasāmi.²²

---

²⁰ Administratīvās rajona tiesas 29.04.2019. spriedums lietā Nr.A420308418. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [aplūkots 18.10.2020.]

²¹ Augstākās tiesas 28.06.2017.spriedums lietā Nr. SKA-819/2017. Pieejams: http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs?nr=SKA-819%2F2017&date_from=&date_to=&case_nr=&ekli_nr=&dep=&ruling=&name=&action=filter [aplūkots 18.10.2020.];

Administratīvās apgabaltiesas 29.02.2016. spriedums lietā Nr.A420642811. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [aplūkots 29.10.2020.]

Administratīvās apgabaltiesas 01.04.2016. spriedums lietā Nr.A42044211. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [aplūkots 23.10.2020.]

²² Augstākās tiesas 28.06.2017.spriedums lietā Nr. SKA-819/2017. Pieejams: http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs?nr=SKA-819%2F2017&date_from=&date_to=&case_nr=&ekli_nr=&dep=&ruling=&name=&action=filter [aplūkots 18.10.2020.];

Tātad arī nesalasāmi vai sliktā rokrakstā aizpildīts ieraksts var būt iemesls, lai Inspekcija vai tiesa šādu ierakstu neanalizētu un tajā veiktās manipulācijas atzītu par neizpildītām un nebijušām. Tomēr Augstākās tiesas administratīvo lietu departaments norāda, ka nav korekta norāde, ka tiesa nav kompetenta bez ārstu ekspertu palīdzības atšifrēt specifiskos ierakstus medicīniskajā dokumentācijā. Var piekrist, ka ieraksti medicīniskajā dokumentācijā bieži ir grūti saprotami nesalasāmā rokraksta dēļ un tāpēc tiesai var būt nepieciešama palīdzība to atšifrēšanā.²³

Iepriekš minētais pierāda, ka ierakstiem medicīnas vēsturē var būt nopietnas juridiskas sekas, kā piemēram, valsts budžeta līdzekļu ieturējums vai neizmaksāšana, vai atlīdzības piedzīšana par kaitējuma nodarīšanu civilprocesuālā kārtībā, vai darba nespējas lapas atzīšana par nepamatoti izdotu, jo arī šajās lietās Veselības inspekcijas slēdziens tiks izmantots kā pierādījums tiesā.²⁴

Tas nozīmē, ka ārstam veicot ierakstus pacienta slimības vēsturē, nepietiks tikai ar to informāciju, kas būtu nozīmīga pašam ārstam, lai varētu secīgi sekot slimības gaitai gan pats ārsts, gan citi kolēģi, kuru aprūpē pacients var nonākt. Ārstam vienmēr jāpatur prātā, ka viņa pacienta slimības vēsture var nonākt rokās arī tādām personām kas nav iesaistītas ārstniecības procesā un kurām daudzas lietas, kuras izriet no diagnozes un izmeklējumu rezultātiem, nebūs saprotamas, ja vien tās tiešā tekstā netiks piefiksētas slimības vēsturē.

Tiesu praksē pat ir atrodami secinājumi, kas ieraksta nozīmīgumu nostāda pāri reālām darbībām. Tā, piemēram, 28.06.2017. Augstākās tiesas spriedumā, tiesa pievienojusies Administratīvās apgabaltiesas 29.03.2016. gada lēmuma motīvu daļas secinājumiem, kuros norādīts, ka MK noteikumos Nr. 1046 norādīts, ka katra medicīniskā manipulācija ir jāatspoguļo medicīniskajā dokumentācijā.[..] Ja attiecīgā ieraksta nav, secināms, ka manipulācija nav veikta.[..] Tam, ka ārstniecības iestāde ir sniegusi kvalitatīvus pakalpojumus, konkrētajā lietā nav nozīmes. Kvalitatīvu pakalpojumu sniegšana nevar būt vienīgais un izšķirošais, lai to sniegšanai piešķirtu budžeta līdzekļus. Izskatāmajā lietā vērtējama nevis pieteicējas sniegto pakalpojumu kvalitāte, bet gan pieteicējas rīcības atbilstība noteikumu Nr.1046. prasībām.²⁵

---

²³ Augstākās tiesas 26.06.2019. spriedums lietā Nr. SKA-453/2019. Pieejams: http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs?nr=SKA453%2F2019&date_from=&date_to=&case_nr=&ekli_nr=&dep=&ruling=&name=&action=filter [aplūkots 18.10.2020.]

²⁴ Skat. sīkāk. Miķelsone M. Lietu, kas saistītas ar medicīnas tiesību jautājumiem, izskatīšana administratīvajās tiesās. Jurista Vārds, 2018, nr.17/18

²⁵ Augstākās tiesas 28.06.2017.spriedums lietā Nr. SKA-819/2017. Pieejams: http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs?nr=SKA-819%2F2017&date_from=&date_to=&case_nr=&ekli_nr=&dep=&ruling=&name=&action=filter [aplūkots 18.10.2020.];

Tomēr darba autore uzskata, ka jāņem vērā fakts, ka ierakstu veic parasts ārsts savā reālajā ikdienas darbā un jebkura cilvēka darbība var saturēt subjektīvus spriedumus, vērtējumus un aiz neuzmanības izdarītas vai neizpildītas darbības, veicot ierakstus slimības vēsturē.

Tāpat ārsts var nepiefiksēt darbības, objektīvus datus, kuri tam liekās loģiski izrietoši no pacienta diagnozes un iepriekšējās slimības un dzīves anamnēzes konkrētās situācijas kontekstā. Tomēr Veselības inspekcija savā paskaidrojumā, kuram arī pievienojas Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments, uzsver, ka katra veiktā medicīniskā manipulācija ir jāatspoguļo medicīniskajā dokumentācijā, turklāt informācijai ir jābūt patiesai un pilnīgai [...] lai varētu noskaidrot, vai ārstniecības iestāde, kas pieprasa samaksu no valsts budžeta par šo manipulāciju, patiešām to ir sniegusi.²⁶

Jāņem vērā, ka minētie nosacījumi attiecās uz jebkuru ar konkrētas personas veselības aprūpi saistīto darbību, neatkarīgi no tā, kāda prakses forma tā arī būtu. Respektīvi, neatkarīgi no tā, vai ārsts praktizē kā privātprakses ārsts, vai iestādē, kas sniedz no valsts budžeta līdzekļiem apmaksātus pakalpojumus, medicīniskās dokumentācijas lietvedības noteikumi uz visiem attiecās vienādā mērā. Lai arī šie ieraksti tiek nepieciešamības gadījumā izmantoti, lai veiktu kontroli pār valsts pārvaldes uzdevumu veikšanu, proti valsts budžeta līdzekļu izlietošanu, tomēr medicīniskās dokumentācijas lietvedība neiekļaujas valsts pārvaldes uzdevumos.

Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments ir norādījis, ka ārstniecības iestādes medicīniskos dokumentus izdod ārstniecības procesa ietvaros, nevis pildot valsts pārvaldes funkciju.²⁷

Tas nozīmē, ka lai arī ieraksti pacientu slimības vēsturē var radīt nopietnas juridiskas sekas, tomēr tos rakstot, ārsts darbojās privāto tiesību jomā, tātad, *tie nav administratīvi akti*.

2.2. Darbnespējas lapa

Ārstēšanas procesā ārstam bieži nākas saskarties ar situāciju, kad slimības dēļ pacients nevar apmeklēt darbu, iestājās pārejoša darbnespēja. Par šo laika periodu ārsts izsniedz darbnespējas lapu.

---

²⁶ Augstākās tiesas 28.06.2017.spriedums lietā Nr. SKA-819/2017. Pieejams: http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs?nr=SKA-819%2F2017&date_from=&date_to=&case_nr=&ekli_nr=&dep=&ruling=&name=&action=filter [aplūkots 18.10.2020.];

²⁷ Augstākās tiesas 13.05.2016. lēmums lietā Nr. SKA-889/2016. Pieejams: http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs?nr=SKA-889%2F2016&date_from=&date_to=&case_nr=&ekli_nr=&dep=&ruling=&name=&action=filter [aplūkots 31.10.2020.]

Darbnespējas lapa ir gan kā ārsta apliecinājums personas pārejošai nespējai strādāt un kā attaisnojošs dokuments darba vietā par neapmeklēto laika periodu.

Tomēr šis dokuments nav tikai slimības faktu apliecinošs dokuments. Valsts sociālās apdrošināšanas sistēma paredz slimības pabalstu pārejošas darbnespējas gadījumā, kuru no 2.-10. dienai apmaksā darba devējs, bet no 11. dienas Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra. Slimības pabalsta piešķiršanas pamats ir Ministru kabineta noteiktajā kārtībā izsniegta darbnespējas lapa.²⁸

Tātad, tas ir dokuments, kas piešķir personai tiesības likumā noteiktā kārtībā saņemt slimības pabalstu pārejošas darba nespējas gadījumā.

Darbnespējas lapas izrakstīšana reglamentēta Ārstniecības likumā, Ministru kabineta 2001.gada 3.aprīļa noteikumos Nr.152 – Darbnespējas lapu izsniegšanas un anulēšanas kārtība un ar tiem saistītajos likumos – “Par maternitātes un slimības apdrošināšanu” un “Par obligāto sociālo apdrošināšanu pret nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām”.

Darbnespējas lapu atbilstoši Ārstniecības likuma 53.pantam var izdot ārsts vai ārsta palīgs, kurš savas kompetences ietvaros konstatē personai darba nespēju un dokumentē to medicīniskajā dokumentācijā. Tātad neatkarīgi no tā vai tas ir privātpraksē praktizējošs ārsts, vai kādas valsts ārstniecības iestādē praktizējošs ārsts, tas var izsniegt šādu dokumentu.

Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments 2007. gada 5.februāra lēmumā risinot jautājumu par lietas, saistītas ar darbnespējas lapas izdošanu un anulēšanu, piekritību skatīšanai administratīvā kārtībā izdarīja sekojošu secinājumu - darbnespējas lapas izsniegšana ir viens no valsts organizēto pasākumu kopuma elementiem, lai persona varētu īstenot savas Satversmes 109.pantā paredzētās tiesības uz valsts garantēto materiālo nodrošinājumu slimības gadījumā. Līdz ar to atzīstams, ka darbnespējas lapu izsniegšanas nodrošināšana ir valsts pārvaldes uzdevums.²⁹ Jāatzīmē, ka tiesa turpina sekot šai atziņai joprojām.³⁰

Darba autore tomēr uzskata, ka šāds tiesas atzinums būtu diskutējams. Kā jau iepriekš tika noskaidrots, tad ārstniecība pieder pie privāto tiesību jomas un ārsti ir privāto tiesību subjekti, kas liek domāt, ka darbnespējas lapa, kaut arī piešķir personai konkrētas tiesības -

²⁸ Par maternitātes un slimības apdrošināšanu. 12.pants.: LV likums. Pieņemts 06.11.1995. [01.09.2020. red.]

²⁹ Augstākās tiesas 05.02.2007. lēmums lietā Nr. A42203205 SKA-103/2007. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs?nr=SKA> [aplūkots 10.10.2020.]

³⁰ Administratīvās apgabaltiesas 03.02.2010. spriedums lietā Nr.A42203205. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [aplūkots 06.11.2020.];

Administratīvās rajona tiesas 07.02.2014. spriedums lietā Nr.A420277613. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [aplūkots 06.11.2020.];

Augstākās tiesas 27.08.2020. spriedums lietā Nr. SKA-215/2020. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs?nr=SKA-215%2F2020&date from=&date to=&case nr=&ekli nr=&dep=&ruling=&name=&action=filter> [aplūkots 06.11.2020]

saņemt slimības pabalstu, tomēr netiek izsniegta pildot publisko tiesību uzdevumu, tapēc nav uzskatāma par administratīvu aktu. Tāpēc šajā gadījumā diskutējams būtu jautājums, vai tiesa atzina pamatoti, ka darbnespējas lapas izsniegšana ārstiem ir deleģēts uzdevums publisko tiesību jomā.

Augstākā tiesa 2007.gada spriedumā norāda, ka atbilstoši Valsts pārvaldes iekārtas likuma 40.panta otrajai daļai privātpersonai pārvaldes uzdevumu var deleģēt ar likumu, kā arī likumā noteiktajos gadījumos ar publiskas personas orgāna izdotu ārēju normatīvo aktu vai līgumu. Administratīvo lietu departaments atzīst, ka gan Ārstniecības likuma 53.pantā noteiktais, ka personas pārejošo darbnespēju konstatē ārsts vai ārsta palīgs, gan likumā "Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 12.pantā noteikto pilnvarojumu izdotās Darbnespējas lapu izsniegšanas kārtības 10.punktu, kas noteic, ka darbnespējas lapu izsniedz ārsts vai ārsta palīgs pēc personas personīgas apskates un izmeklēšanas, ir deleģēts valsts pārvaldes uzdevums.³¹

Tomēr, kā jau darba autore sava darba pirmajā nodaļā analizēja, no pašām Augstākās tiesas atziņām, ne vienmēr tas, ka kādi pienākumi personai, šajā gadījumā ārstam, ir uzlikti ar likumu, uzreiz tos padara par valsts pārvaldes uzdevumiem. Lai kādu uzdevumu varētu uzskatīt par tādu, tam būtu jābūt ar reālu valsts varas īstenošana funkciju saistītam. Norādījumi normatīvajos aktos, par to, ka ārsta pienākumos ietilpst arī darbnespējas lapu izsniegšana vairāk liek domāt par pienākumu uzskaitījumu visu citu starpā.

Ārsts, ārstniecības procesa rezultātā, konstatē personai pārejošu darbnespēju, to pamatojot slimības vēsturē, un kā apliecinājumu tam, izsniedz darbnespējas lapu. Valsts pārvaldes uzdevums ir slimības pabalsta piešķiršana, ko realizē valsts iestāde – Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā. Tas, ka ārsts veic savu likumā noteikto pienākumu vēl nenozīmē, ka tas veic valsts pārvaldes uzdevumu.

Arī Augstākā tiesa 2008.gada spriedumā secina, ka no pienākumu uzskaitījuma nav izdarāms tālāks secinājums, par to, ka ārstniecības personām būtu deleģēti valsts pārvaldes uzdevumi. Ciktāl ārstniecības personas un pacienta attiecības ir brīvprātīgas, balstītas uz pušu privātautonomiju, tās ir privāttiesiskas. Tās nepārvēršas par publiski tiesiskām tikai tadēļ, ka šajās attiecībās ārstniecības personai pienākumi ir uzlikti ar likumu.³²

Tiesu praksē ir risinātas līdzīgas situācijas citās darbību jomās, piemēram, finanšu jomā.

Autore analizēja līdzīgu 2008.gada Augstākās tiesas spriedumu, kas bija saistīts ar finanšu iestādēm un to pienākumu, pamatojoties uz likumu "Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu

---

³¹ Augstākās tiesas 05.02.2007. lēmums lietā Nr. A42203205 SKA-103/2007. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs?nr=SKA> [aplūkots 10.10.2020.]

³² Augstākās tiesas 26.06.2008. spriedums lietā NR. SKA-155/2008. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs?nr=SKA-155%2F2008> [aplūkots 16.10.2020.]

legalizācijas novēršanu”, apturēt darbību klienta kontā, līdz tiek noskaidrota līdzekļu izcelsme. Pieteicējs griezās Administratīvajā tiesā ar pieteikumu par Bankas un Kontroles dienesta faktiskās rīcības atzīšanu par prettiesisku. Tiesa atteica pieņemt pieteikumu nosakot, ka šī lieta nav skatāma administratīvā procesa kārtībā. Augstākā tiesa noteica, ka Banka konkrētajā gadījumā kā finanšu un kapitāla tirgus dalībniece ir pildījusi pienākumu, kas tai uzlikts ar likumu “Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu”. Tomēr no tā nav izdarāms tālāks secinājums, ka līdz ar to Bankai būtu deleģēti valsts pārvaldes uzdevumi, kas ietvēra pārvaldes lēmumu pieņemšanu.³³

Tiesa noteica, ka lai kādu lēmumu atzītu par pakļautu administratīvās tiesas kontrolei, tam jābūt īstenotam publisko tiesību jomā, turklāt ne jebkurā, bet tieši valsts pārvaldes jomā. Valsts publiski tiesiska mērķa nolūkā ir noteikusi atsevišķas normas. Imperatīva rakstura normas kuru mērķis ir publiski tiesisks, nereti var ietekmēt un ierobežot privāttiesiskās attiecības, tomēr tas nemaina bankas un klienta attiecību privāttiesisko raksturu [...] banka ievēro tai ar publisko tiesību normām uzlikto pienākumu, tomēr no tā nav izdarāms tālāks secinājums, ka līdz ar to bankai būtu deleģēti pārvaldes uzdevumi, kas ietver pārvaldes lēmumu pieņemšanu. Bankas un klienta attiecības jebkurā gadījumā ir un paliek privāttiesiskas.³⁴

Darba autore uzskata, ka līdzīgi kā iepriekš aprakstītajos Augstākās tiesas secinājumos par banku darbību, arī pienākumi un tiesības noteikti ārstniecību regulējošos likumos tikai norāda uz ārstniecības procesa dabiskajām sastāvdaļām, bet nevis valsts pārvaldes deleģētiem uzdevumiem. Darbnespējas lapas izsniegšana ir viens no ārsta veicamajiem uzdevumiem publiski tiesiska mērķa nodrošināšanai. Ārsts konstatē pacientam pārejošu darbnespēju un kā apliecinājumu tam, izsniedz darbnespējas lapu.

Augstākā tiesa atzīmē, ka “darbnespējas lapas izsniegšana ir viens no valsts organizēto pasākumu kopuma elementiem, lai persona varētu īstenot savas Satversmes 109.pantā precizētās sociālās tiesības uz valsts garantēto materiālo nodrošinājumu slimības gadījumā. Līdz ar to atzīstams, ka darbnespējas lapu izsniegšanas nodrošināšana ir valsts pārvaldes uzdevums”.³⁵

---

³³ Augstākās tiesas 04.03.2008. lēmums lietā Nr. SKA-140/2008. Pieejams: http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs?nr=SKA-140%2F2008&date_from=&date_to=&case_nr=&ekli_nr=&dep=&ruling=&name=&action=filter [aplūkots 06.11.2020.]

³⁴ Augstākās tiesas 04.03.2008. lēmums lietā Nr. SKA-140/2008. Pieejams: http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs?nr=SKA-140%2F2008&date_from=&date_to=&case_nr=&ekli_nr=&dep=&ruling=&name=&action=filter [aplūkots 06.11.2020.]

³⁵ Augstākās tiesas 05.02.2007. lēmums lietā Nr. A42203205 SKA-103/2007. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs?nr=SKA> [aplūkos 10.10.2020.]

Tomēr darba autore uzskata, ka šis jautājums ir diskutējams, jo ne visi dokumenti, kas radīti administratīvā akta izdošanai, ir valsts pārvaldes uzdevumi. Lai nošķirtu publiski tiesiskās attiecības no privāttiesiskām attiecībām, jāatbild uz jautājumu, “Vai saskaņā ar tiesību normu šādu lēmumu, līgumu vai rīcību var veikt tikai ar valsts varu apveltīts subjekts?” Ja tiesību norma noteic, ka to var veikt tikai ar valsts varu apveltīts subjekts, tad attiecīgais lēmums, līgums vai rīcība rada publiski tiesiskas attiecības (notiek publisko tiesību jomā). Turpretim, ja konkrētajā gadījumā šādu lēmumu, līgumu vai rīcību var veikt arī privātpersona, tad tā notiek privāto tiesību jomā.³⁶

Likums nosaka, ka darbnespējas lapas izsniedz ārsts vai ārsta palīgs, tātad noteiktas profesijas pārstāvji savas darbības ietvaros, un to nosaka nevis valsts varas realizēšanas tiesības bet viņu profesionālās zināšanas, kuras ir apliecinātas ar noteiktā kārtībā apstiprinātu profesijas sertifikātu. Katrs ārsts neatkarīgi no savas darbības formas, vai tas būtu valsts stacionārā strādājošs ārsts, vai privātpraksē strādājošs ārsts vai ārsta palīgs, ir tiesīgs izsniegt darbnespējas lapas, to pamatotību atspoguļojot medicīniskajā dokumentācijā.

Ne vienmēr darbnespējas lapas izsniegšanas iemesls būs tikai slimības pabalsta saņemšana. Darbnespējas lapa ir vienīgais dokuments, kas apliecina personas pārejošu darbnespēju, kuru izsniedz ārsts. Bieži pacients nemaz nevēlās pretendēt uz slimības pabalsta saņemšanu, bet, piemēram, izmantot darbnespējas lapu kā attaisnojošu dokumentu sporta kluba abonementa pagarināšanai vai aviobiļešu atcelšanai. Arī šādā gadījumā šis dokuments tiek izsniegts, apliecinot personas pārejošu darbnespēju, bet šajā gadījumā nevar runāt par to, ka ārsts ir veicis valsts pārvaldes uzdevumu.

Tāpēc darba autore nonāk pie atzinuma, ka darbnespējas lapu izsniegšana ir viens no ārsta darba pienākumiem un uzdevumiem, un neskatoties uz to, ka tas ir noteikts ar likumu, tas tomēr nav valsts pārvaldes uzdevums.

Diskutējama pazīme attiecībā uz darbnespējas lapu kā administratīvu aktu ir tās radītās galīgās tiesiskās sekas. Ja tas tā būtu, tad tam būtu jānozīmē, ka katra persona, kurai ir ārsta izsniegta lapa, saņems slimības pabalstu. Tomēr, lai arī likums “Par maternitātes un slimības apdrošināšanu” nosaka, ka darbnespējas lapa ir pamats slimības pabalsta saņemšanai, tomēr šajā pašā likumā ir norādes arī uz citiem nosacījumiem, tādiem kā – par personu jābūt veiktām sociālās apdrošināšanas iemaksām slimības apdrošināšanai, personai jābūt darba ņēmēja vai pašnodarbinātā statusam darba nespējas laikā. Tāpat tas vien, ka persona saņēmusi darbnespējas lapu, bet tās laikā turpinās strādāt un saņemt ienākumus nenozīmēs, ka papildus tiem, tā saņems arī slimības pabalstu, kas būtu gadījumā, ja darbnespējas lapa būtu galīgais tiesiskās situācijas noregulētājs.

---

³⁶ Skat.sīkāk Briede J., Danovskis E., Kovaļevska A. 2016, 25.lpp.

Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra ir tā ar valsts varu apveltītā iestāde, kas apkopojot visu par personu iegūto informāciju, pieņem lēmumu izmaksāt vai atteikt izmaksāt slimības pabalstu personai. Darbnespējas lapa šajā procesā ir ārsta kā speciālista slēdziens par to, ka šis pārejošais darbnespējas periods ir bijis, bet tas nebūt nav dokuments, kas piešķirtu personai kādas tiesības vai radītu galīgas tiesiskas sekas.

Jāpiebilst, ka kā jebkuru ārstniecības procesa sastāvdaļas kvalitāti, arī darbnespējas lapas izsniegšanas kvalitāti var kontrolēt un pārbaudīt. Šim nolūkam ir izveidota veselības ministra pakļautībā esoša tiešās pārvaldes iestāde – Veselības inspekcija. Tās mērķis ir īstenot valsts pārvaldes funkcijas veselības nozares uzraudzībā un kontrolē, lai nodrošinātu minēto jomu regulējošo normatīvo aktu prasību ievērošanu un izpildi kvalitatīvai un kvalificētai veselības aprūpei, kā arī drošai un veselīgai dzīves videi.³⁷

Jau iepriekš analizētajā Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 05.02.2007. spriedumā tāpat atzīts, ka, ja reiz ārsts izsniedzot darbnespējas lapu, veic valsts pārvaldes uzdevumu, proti darbojās publisko tiesību jomā, tad arī ārstniecības iestādes vadītāja rīkojums anulēt darbnespējas lapu ir pieņemts publisko tiesību jomā [...] un minētais rīkojums ir administratīvs akts ar kuru pieteicējai izbeigtas konkrētas tiesiskas attiecības, proti, viņai tiek liegtas tiesības pretendēt uz valsts garantēto materiālo nodrošinājumu slimības gadījumā.³⁸

Lieta tika nodota atkārtotai izskatīšanai pēc būtības Administratīvajā apgabaltiesā, kura savā 03.02.2010. spriedumā atzīst, ka MADEKKI (šobrīd-Veselības inspekcija. autores piez.) konstatējums, ka DNL izdota nepamatoti, nedod ārstniecības iestādes vadītājam tiesības izvēlēties anulēt vai neanulēt DNL. Nepamatoti izdota DNL ārstniecības iestādes vadītājam ir jāanulē. Neanulējot nepamatoti izdotu DNL var veidoties situācija, ka personai tiek nepamatoti piešķirts slimības pabalsts. Tiesa tāpat norādīja, ka ņemot vērā iepriekš norādīto, pieteicējas uzskats, ka pārsūdzētais atbildētāja administratīvais akts ir izvēles akts un ka iestādei tāpēc būtu jāapsver šāda akta izdošanas lietderība ir maldīgs.³⁹

Arī šajā situācijā autore nepiekrīt tiesas atziņai, ka ārstniecības iestādes vadītāja rīcība anulējot darbnespējas lapu būtu darbība publisko tiesību jomā. Nenoliedzami ir tas, ka publisko tiesību jomā darbojās MADEKKI (šobrīd Veselības inspekcija) vērtējot un sniedzot savu atzinumu. Tā ir šīs iestādes normatīvajos aktos noteiktā kompetence. Savukārt iestādes vadītājs normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā izpilda rīkojumu, tomēr tas automātiski to nepadara par iestādi Administratīvajā procesa likuma izpratnē.

³⁷ Veselības inspekcijas nolikums: Ministru kabineta 09.07.2019. noteikumi Nr.309 [09.07.2019.red.]

³⁸ Augstākās tiesas 05.02.2007. lēmums lietā Nr. A42203205 SKA-103/2007. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs?nr=SKA> [aplūkots 10.10.2020.]

³⁹ Administratīvās apgabaltiesas 03.02.2010. spriedums lietā Nr.A42203205. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [aplūkots 06.11.2020.];

Tāpat kā ārstniecības iestādes vadītājam arī Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrai Veselības Inspekcijas atzinums un fakts, ka darbnespējas lapa ir anulēta, ir saistoši un tieši Aģentūra ir tā, kas pieņem galīgo tiesisko noregulējumu, respektīvi, lēmumu par slimības pabalsta nepiešķiršanu.

Un, visbeidzot, vēl viens aspekts, kurš būtu jāanalizē, lai noskaidrotu – vai darbnespējas lapas izrakstīšana ir valsts pārvaldes deleģēts uzdevums ārstam vai nē ir atbildības jautājums. Kā zināms, tad deleģējot citai personai tiek nodota tikai pārvaldes uzdevumu izpilde, bet deleģētājs saglabā atbildību par deleģētā uzdevuma izpildi. Valsts pārvaldes likumā noteikts, ka kaitējumu, kas nodarīts trešajai personai, atlīdzina no valsts budžeta gadījumā, ja uzdevums ir ticis deleģēts.⁴⁰

Tas varētu nozīmēt, ja ārsts savā darbā ir kļūdījies, nav veicis ierakstus, veicis tos nepilnīgi un Veselības inspekcija šādu lapu ir atzinusi par nepamatoti izsniegtu, tad personai nodarītos zaudējumus, piemēram, nesamaksāta slimības pabalsta dēļ, personai kompensētu no valsts budžeta.

Tomēr analizējot līdzšinējo tiesu praksi, nākas secināt, ka parasti pamatojoties uz Inspekcijas lēmumu darbnespējas lapas tiek atzītas par nepamatoti izsniegtām un persona nekādu kompensāciju nesaņem. Inspekcija kādā paskaidrojumā tiesai atzīmēja – ja ārsta kļūdas nevar ietekmēt slimības pabalsta izmaksu pacientam, jo pats pacients nav kļūdījies, tad inspekcijas ekspertīze zaudē jēgu, jo inspekcija pārbauda tieši ārsta, nevis pacienta kļūdas. Līdz ar to tas, ka tiesa nekonstatē, ka pieteicēja būtu jebkādā veidā vainojama par ārsta rīcību, nenozīmē, ka aģentūrai no valsts budžeta ir jāmaksā slimības pabalsts par nepamatoti izsniegtu darbnespējas lapu. [...] pieteicējai nelabvēlīgās sekas ir radījusi ārsta rīcība, līdz ar to atbildīgais par zaudējuma atlīdzinājumu pieteicējai ir ārsts nevis aģentūra.⁴¹ Tiesa pievienojās šim argumentam sakot – ja ārstniecības personas pieļauto kļūdu dēļ darbnespējas lapa ir bijusi izsniegta nepamatoti, proti, ja patiesībā nav konstatējama to apstākļu esība, kas nepieciešami, darbnespējas lapas izsniegšanai, tad darbnespējas lapa ir anulējama.⁴²

Darba autore uzskata, ka šādas atziņas tomēr ir pretrunā ar Valsts pārvaldes iekārtas likumā noteikto par atbildību, gadījumos, kad valsts pārvaldes uzdevumi tiek deleģēti.

No iepriekš teiktā jāsecina, ka darbnespējas lapu izsniedz ārsts, savas profesionālās darbības ietvaros. Lai arī ārstam ir ar likumu noteikts veikt dažādus pienākumus valsts

---

⁴⁰ Skat.sīkāk Briede J., Danovskis E., Kovaļevska A. 2016, 131.-133.lpp.

⁴¹ Administratīvās apgabaltiesas 22.02.2018. spriedums lietā Nr. A420277613 Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [aplūkots 06.11.2020.]

⁴² Administratīvās apgabaltiesas 22.02.2018. spriedums lietā Nr. A420277613 Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [aplūkots 06.11.2020.]

organizētā veselības aprūpes sistēmā, tai skaitā arī izsniegt darbnespējas lapas, tas tomēr nenozīmē, ka izsniedzot tās, tas realizē valsts varu.

Kaut arī darbnespējas lapa piešķir personai zināmas tiesības pretendēt uz slimības pabalstu, tā nerada galīgas tiesiskas sekas, to izsniedzot ārsts darbojas privāto tiesību jomā. Tādējādi darba autore nonāk pie atziņas, ka pretēji tiesu praksē iedibinātam uzskatam darbnespējas lapa *nav administratīvs akts*.

Atzīstot faktu, ka darbnespējas lapa nav administratīvs akts, aktuāls kļūst jautājums – kādi ir pacienta tiesiskās aizsardzības līdzekļi gadījumā, ja ārsts atsakās izsniegt darbnespējas lapu.

Pirmā iespēja ir risināt problēmu pašā ārstniecības iestādē, vispirms jau ar pašu ārstējošo ārstu, ar iestādes vadītāja palīdzību nomainīt ārstējošo ārstu, ja problēmu atrisināt neizdodas. Ja jautājums ārstniecības iestādē nav atrisināms, bet persona uzskata, ka ārstniecības persona savus pienākumus veikusi nolaidīgi un nekvalitatīvi, tai ir tiesības vērsties Veselības inspekcijā ar prasījumu par sniegtās veselības aprūpes epizodes kvalitātes un pamatotības izvērtēšanu. Šādā gadījumā Veselības inspekcijas atzinums var tikt izmantots kā pierādījums, vērstoties vispārējās jurisdikcijas tiesā. Šāds prasījums un attiecīgi arī atlīdzinājuma prasījums ir skatāmi civiltiesiskā kārtībā. Proti personai pastāv tiesības vērsties vispārējās jurisdikcijas tiesā pret medicīnas pakalpojumu sniedzēju.⁴³

Lai arī strīda izskatīšana civilprocesuālā kārtībā ir laikietilpīgāks un izmaksu ziņā dārgāks process, tomēr autore uzskata, ka tas ir vairāk atbilstošs ārstniecības procesa privāttiesiskajam raksturam un būtībai.

2.3. Receptes

Viens no biežākajiem dokumentiem, ko ārsts izsniedz pacientam ir ārstēšanā nozīmēto medikamentu saņemšanai paredzētā recepte.

Receptes izrakstīšana ir viens no ārstniecības procesa posmiem, kuru reglamentē vairāki normatīvie akti. Kā viena no šī procesa sastāvdaļām tā iekļaujas Satversmes 111.panta tvērumā. Konkretizāciju šī darbība iegūst Ārstniecības likumā, kura 37. un 38.panti nosaka, ka ārsts veic ārstniecības procesu, bet 60.pants pasaka, ka recepšu izrakstīšanas kārtību nosaka Ministru kabineta noteikumi.⁴⁴ Saskaņā ar šo, recepšu izrakstīšanas kārtību, recepšu veidus un

⁴³ Augstākās tiesas 15.11.2016. spriedums lietā Nr. SKA-1459/2016. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs?nr=SKA-1459%2F2016&date from=&date to=&case nr=&ecli nr=&dep=&ruling=&name=&action=filter> [aplūkots 31.10.2020.]

⁴⁴ Ārstniecības likums: LV likums. Pieņemts 12.06.1997. [01.07.2020.red.]

to izgatavošanas un uzglabāšanas kārtību nosaka Ministru kabineta 08.03.2005.noteikumi Nr.175.⁴⁵

Savukārt ar mērķi reglamentēt fizisko un juridisko personu darbību farmācijas jomā, kā arī nodrošināt kvalitatīvu, medicīniski piemērotu un atbilstoša profilaktiska, dziedinoša un diagnostiska līmeņa zāļu ražošanu un izplatīšanu⁴⁶, likumdevējs ir pieņēmis Farmācijas likumu. Arī saskaņā ar šo likumu ir izdoti vairāki Ministru kabineta noteikumi, kas precizē ar recepšu izrakstīšanu saistītos jautājumus:

- Zāļu klasifikācijas kārtība: Ministru kabineta 2005.gada 22.novembra noteikumi Nr.885, kas nosaka medikamentu klasifikāciju recepšu un bezrecepšu medikamentos;
- Ambulatorai ārstēšanai paredzēto zāļu un medicīnisko ierīču iegādes izdevumu kompensācijas kārtība: Ministru kabineta 2006.gada 31. oktobra noteikumi Nr.899, kas nosaka kārtību, kādā tiek izrakstīti valsts kompensējamie medikamenti.

Nevienā no normatīvajiem aktiem receptes definīcija, kas aprakstītu, kas tad ir pati recepte, netiek dota, vien noteikts, kādus recepšu veidus izšķir, kā arī tas, ka medikamentus iedala recepšu un bezrecepšu medikamentos un medikamentu iedalījums izrakstāmais uz parastajām un īpašajām receptēm.

Ir divu veidu receptes –

- Parastā recepte (zila veidlapa) - izraksta par pilnu samaksu izsniedzamās zāles un medicīniskās ierīces.
- Īpašā recepte (sarkana veidlapa) - izraksta narkotiskās un psihotropās zāles, arī zāles, kuras Zāļu valsts aģentūra ir atzinusi par narkotiskiem analgētiskiem līdzekļiem, kā arī zāles un medicīniskās ierīces, kuru iegādes izdevumi pacientam daļēji vai pilnībā tiek kompensēti. Medikamentus kompensēt var gan apdrošināšanas kompānijas, gan valsts.

Savukārt vienīgā pieejamā receptes definīcija, kura skaidro, kas tad recepte ir, atrodama medicīnas portālā, tā definē - recepte ir priekšraksts aptiekai, kā pagatavot un izsniegt slimniekiem zāles, tajā norādīts arī, kā zāles lietot. Recepti raksta uz īpašas veidlapas, kur norādīta ārstniecības iestāde, tās adrese, telefons. Veidlapā ieraksta slimnieka uzvārdu, vārdu, vecumu, datumu, ārsta uzvārdu un iniciāļus (personiskais spiedogs).⁴⁷

Vai ārsta izsniegtu recepti var uzskatīt par administratīvu aktu, nosaka tas, vai šis dokuments piešķir personai kādas tiesības un rada galīgas tiesiskas sekas, un vai šis dokuments ir izdots publisko tiesību jomā.

⁴⁵ Recepšu veidlapu izgatavošanas un uzglabāšanas, kā arī recepšu izrakstīšanas un uzglabāšanas noteikumi: Ministru kabineta 2005.gada 08.marta noteikumi Nr.175 [17.05.2019. red.]

⁴⁶ Farmācijas likums. LV likums. Pieņemts 10.04.1997. [01.07.2020. red.]

⁴⁷ Medikamentu receptes definīcija. Pieejams: https://medicine.lv/raksti/recepte_pme [aplūkots 13.10.2020.]

2.3.1. Parastās receptes (receptes bez kompensācijas)

Kā nosaka Ministru kabineta noteikumi Nr.175 Receptu veidlapu izgatavošanas un uzglabāšanas, kā arī receptu izrakstīšanas un uzglabāšanas noteikumi, tad parastā recepte, ir recepte, kurā izraksta par pilnu samaksu izsniedzamās zāles un medicīniskās ierīces, izņemot tās zāles, kuras izraksta uz īpašajām receptēm.

Likumdevējs ir paredzējis, ka jebkura medikamenta iegādei, kurš nepieciešams pacienta ārstēšanai un kurš ir iekļauts receptu medikamentu sarakstā, neatkarīgi no tā, vai šo medikamentu pacients iegādājās pilnībā par saviem līdzekļiem, vai tā iegādi kāds kompensē, ir nepieciešams šis dokuments.

Darba tēmas ietvarā, ir jānoskaidro, vai recepte ir dokuments, kas piešķir kādas tiesības un rada tiesiskas sekas, vai tā ir tikai ārsta apliecinājums gan pacientam nozīmētajai terapijai, gan atbildības uzņemšanās par to, kā arī, vai personai pastāv subjektīvas tiesības prasīt receptes izrakstīšanu un kādas normas uz to norāda.

Apvienotās Karalistes medicīniskajās vadlīnijās atrodama definīcija precīzāk nosaka receptes juridisko dabu, sakot, ka recepte ir juridisks dokuments, kas ne tikai instruē zāļu sagatavošanā un izsniegšanā, bet arī norāda, ka izrakstītājs uzņemas atbildību gan par pacienta klīnisko aprūpi, gan rezultātiem, kurus var vai nevar sasniegt.⁴⁸

No šāda definējuma izriet, ka recepte tomēr vairāk kalpo, kā ārsta atbildības atskaites punkts. Ja recepte ar konkrētu medikamentu konkrētam pacientam tiek izsniegta, tad ārsts ir uzņēmies atbildību par šādi izvēlēto terapijas taktiku.

Tomēr normatīvo aktu regulējums nosaka to, ka bez ārsta izsniegtas receptes, medikamentu iegāde nav iespējama, līdz ar to nevar teikt, ka recepte ir tikai ārsta atbildības uzņemšanos apliecinošs dokuments. Par tādu vairāk kalpotu ieraksti medicīniskajā dokumentācijā, kuros ārsts dokumentē pamatojumu un apsvērumus par nozīmēto ārstēšanu.

Normatīvajos aktos nav norādes par to, vai pacientam būtu tiesības prasīt ārstam izrakstīt recepti nesaistītu ar tā pašreizējo veselības stāvokli, piemēram, kādai nākotnē paredzamai situācijai, vai kādam savam ģimenes loceklim.

Vadlīnijās ārstiem par receptu izrakstīšanu šie aspekti tiek uzsvērti, norādot, ka ārstam ir tiesības izsniegt recepti pacientam gan apmeklējuma laikā, gan attālināti e-sistēmā. Ārsts var izrakstīt medikamentus gan paša pacienta lietošanai, gan pēc lūguma kādam citam ģimenes loceklim. Tomēr visos šajos gadījumos ārstam būtu pēc iespējas jāpārliecinās, ka

---

⁴⁸ Prescribing and Administration of Medication Procedure. Pieejams:<https://tavistockandportman.nhs.uk/documents/18/procedure-prescribing-administration-medication.pdf> [aplūkots 22.10.2020.]

pacientam ir nepieciešams konkrētais medikaments un galvenais, jāsaprot, ka atbildība par šī medikamenta izrakstīšanu būs ārstam, kurš to ir izrakstījis.⁴⁹

No tā var izsecināt, ka tās savukārt ir ārsta tiesības un iespēja izsniegt medikamentu recepti attālināti, nevis personas subjektīvās tiesības to prasīt.

No administratīvā akta pazīmēm varētu teikt, ka recepte būtu faktisko situāciju konstatējošs administratīvs akts, kuru izsniedz ārsts konkrētai personai, un kas šai personai piešķir tiesības iegādāties medikamentus. Tomēr lai recepti varēt uzskatīt par administratīvu aktu, būtu jākonstatē, ka recepti izsniedzot, ārsts darbojās publisko tiesību jomā.

Darba autorei jāsecina, ka tiesu prakse šajos jautājumos nav ļoti plaša, autorei neizdevās atrast nevienu tiesas spriedumu par parasto recepšu izrakstīšanu vai ar tiem saistītiem jautājumiem. Tomēr no šī brīža medicīnas tiesību judikatūrā esošajām tēzēm varētu secināt - valsts ir izveidojusi virkni pasākumu, kas paredzēti Satversmē 111.pantā noteikto saistību pildīšanai un medikamentu izsniegšana ir viens no valsts organizēto pasākumu kopuma elementiem, lai persona varētu īstenot savas Satversmē paredzētās tiesības uz valsts garantēto medicīniskās palīdzības minimumu. Normatīvajos aktos kā vienīgo priekšnoteikumu medikamentu saņemšanai valsts ir paredzējusi receptes izsniegšanu, ko realizē ārsts. Līdz ar to varētu būt atzīstams, ka līdzīgi kā gadījumā ar darbnespējas lapām, receptes izsniegšanas nodrošināšana ir ar likumu noteikts valsts pārvaldes uzdevums un ārsts darbojās publisko tiesību jomā. Tādējādi šāds secinājums novestu pie atziņas, ka recepte ir administratīvs akts.

Tomēr pētot tiesību normu jēgu un mērķi darba autore nonāk pie cita secinājuma.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka no Satversmes 111.panta izriet valsts pienākums ievērot tiesības uz veselību – tas nozīmē, ka valstij ir jāatturas no iejaukšanās personas tiesībās un brīvībās. Tātad jāatturas no tādām darbībām, kas ierobežo katras personas iespējas pašai rūpēties par savas veselības aizsardzību. Pienākums aizsargāt tiesības uz veselību – tas nozīmē, ka valstij ir jāaizsargā persona no citu privātpersonu iejaukšanās tās

---

⁴⁹ Skat.sīkāk. Dr. Mary Harding: General Prescribing Guidance. Pieejams: <https://patient.info/doctor/general-prescribing-guidance> [aplūkots 20.10.2020.]

pamattiesību realizācijā. Savukārt pienākums nodrošināt tiesības uz veselību – tas nozīmē, ka valstij ir jāveic konkrēti pasākumi pamattiesību īstenošanai.⁵⁰

Sākotnēji šķiet, ka attiecībā uz konkrēto pētniecības objektu – receptēm, Satversmes tiesa nonāk zināmās pretrunās - sakot, ka valsts nedrīkst kavēt personas brīvību pašai rūpēties par savu veselību, pati ir radījusi noteikumu kopumu, kas personai traucē šīs tiesības, piemēram, iegādāties medikamentus, realizēt. Persona nevar tos iegādāties, pat ja zina, kuri tie ir.

Tomēr Satversmes tiesa precizē sakot – tiesības uz veselību ietver gan konkrētas brīvības, gan konkrētas tiesības. Brīvības nozīmē, ka ikviens cilvēks var brīvi kontrolēt savu veselību. Satversmes tiesa norādījusi arī uz personas brīvību veikt pasākumus, ko tā uzskata par nepieciešamiem savas veselības nodrošināšanai. Savukārt tiesības ir saistāmas ar valsts pienākumu izveidot atbilstošu veselības aizsardzības sistēmu. Tādējādi tiesībām uz veselību atbilst valsts pienākums gādāt par veselības aprūpes iestāžu, pakalpojumu, aprīkojumu un zāļu esamību un pieejamību, kā arī citiem apstākļiem, kas ietekmē personu iespēju sasniegt visaugstāko veselības līmeni.⁵¹

Tas nozīmē, ka valstij jāmeklē līdzsvaru starp personas brīvu un neierobežotu iespēju pašam kontrolēt un koriģēt savu veselību ar drošību un atbildību, ko bieži persona pati nevar uzņemties.

Mūsdienās viena no pacientu aprūpes lielākajām problēmām globālā mērogā ir neracionāla zāļu lietošana. Pasaules Veselības organizācijas datos minēts, ka aptuveni puse medikamentu tiek izrakstīti, iegādāti un lietoti nepareizi.⁵²

Jāņem vērā, ka medikamentozā ārstēšana ir sarežģīts un komplicēts process, kuru ne vienmēr viegli un vienkārši ir nozīmēt pat speciālistam. Tās nozīmēšanā ņemami vērā daudz svarīgi faktori. Apvienotajā Karalistē ārstiem paredzētajās vadlīnijās medikamentu izrakstīšanai tiek stādīti vairāki mērķi – nodrošināt pēc iespējas lielāku efektivitāti, samazināt iespējamos riskus un blaknes, samazināt terapijas izmaksas un tas viss jāpanāk cienot pacienta izvēli⁵³.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka izpildot no Satversmes 111.panta izrietošo pozitīvo pienākumu nodrošināt medikamentu pieejamību, likumdevējs ir pieņēmis vairākus

---

⁵⁰ Satversmes tiesas 09.04.2013. spriedums lietā Nr.2012-14-03. Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2012-14-03_Spriedums.pdf#search=2012-14-03 [aplūkots 10.10.2020.]

⁵¹ Satversmes tiesas 09.04.2013. spriedums lietā Nr.2012-14-03. Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2012-14-03_Spriedums.pdf#search=2012-14-03 [aplūkots 10.10.2020.]

⁵² WHO: The Pursuit of Responsible Use of Medicines 2012. Pieejams: https://www.who.int/medicines/publications/responsible_use/en/ [aplūkots 12.10.2020.]

⁵³ Jason Hall. The prescribing process and evidence-based medicine. Pieejams: <https://basicmedicalkey.com/the-prescribing-process-and-evidence-based-medicine/> [aplūkots 17.10.2020.]

normatīvos aktus, tostarp ārstniecības likumu, Farmācijas likumu, likumu par “Prakses ārstiem”, Pacientu tiesību likumu un citus ar veselības aprūpes nodrošināšanu saistītus likumus. Savukārt uz likumu pamata Ministru kabinets ir izdevis noteikumus, kuri reglamentē likumos ietvertu tiesību īstenošanas kārtību.⁵⁴

Lai arī normatīvais regulējums medikamentu izrakstīšanā ir komplicēts, smagnējs un pat personas brīvības ierobežojošs, tomēr šiem valsts uzliktajiem ierobežojumiem ir leģitīms mērķis – pasargāt pacientus pašus no savas nezināšanas, nodrošinot viņiem drošu medikamentu iegādi.

Kā uzsvērts jau iepriekš pieminētajās vadlīnijās, pie zināšanām un prasmēm, kas nepieciešamas medikamentu izrakstīšanā jāņem vērā - juridiskie ierobežojumi, kas nosaka, kuras zāles var izrakstīt, profesionālie ierobežojumi, kas ir svarīgi, lai katrs ārsts izrakstītu zāles, kas ir tikai viņa kompetences ietvaros, administratīvie pasākumi attiecībā uz maksājumiem par pakalpojumu, ir pilnībā jāizprot administratīvie pasākumi attiecībā uz medikamentu izrakstīšanas procesu. Tāpat būtiski ir pacientu konfidencialitātes jautājumi un datu uzglabāšana, ētikas jautājumi, drošības jautājumi – gan saistībā ar paša medikamenta darbību, gan receptšu uzglabāšanas drošību, terapeitiskā procesa uzraudzība, citi veselības aprūpes komandas locekļi, pie kuriem vēl varētu griezties pacients un kuri varētu nozīmēt savu terapiju.

Tiek uzsvērts tas, ka viena no sagatavošanās sastāvdaļām ietver arī pārliecināšanos par atbildības civiltiesisko apdrošināšanu, kas ietver pietiekamu atlīdzības nodrošināšanu.⁵⁵

Tas nozīmē, ka pareiza, vadlīnijām atbilstoša receptšu izrakstīšana izriet no ārsta profesionālās darbības, kura tiek reglamentēta ar likumdevēja izdotiem normatīviem aktiem, un to mērķis ir padarīt medikamentu lietošanu drošu un efektīvu.

Apkopojot iepriekš teikto jāsecina, ka atšķirībā no darbnespējas lapas, kura, kā darba autore uzskata, jautājumā par slimības pabalsta saņemšanu, nerada galīgas tiesiskas sekas, jo bez darbnespējas lapas esamības ir jāpiepildās vēl virknei nosacījumu, paredzēti likumā “Par valsts sociālo apdrošināšanu”, recepte ir dokuments, kas šīs galīgās tiesiskās sekas rada – respektīvi, bez receptes medikamentu iegāde nav iespējama. Recepti varētu attiecināt faktisko situāciju konstatējošiem administratīvajiem aktiem,⁵⁶ proti, ārsts izsniedzot recepti konstatē faktisko situāciju un izsniedz to, kas pacientam piešķir tiesības aptiekā iegādāties

---

⁵⁴ Satversmes tiesas 09.04.2013. spriedums lietā Nr.2012-14-03. Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2012-14-03_Spriedums.pdf#search=2012-14-03 [aplūkots 10.10.2020.]

⁵⁵ Skat.sīkāk. Jason Hall. The prescribing process and evidence-based medicine. Pieejams: <https://basicmedicalkey.com/the-prescribing-process-and-evidence-based-medicine/> [aplūkots 17.10.2020.]

⁵⁶ Skat.sīkāk Briede J., Danovskis E., Kovaļevska A. 2016, 101.lpp.

medikamentus. Tāpat farmaceitam recepte būs kā apliecinājums, ka tas receptes uzrādītājam drīkst izsniegt konkrētu medikamentu.

Recepte ir dokuments, kas pacientam piešķir tiesības iegādāties medikamentus, tomēr to izsniedzot ārsts veic savus profesijas kompetencē balstītos uzdevumus, nevis veic valsts varas realizēšanas funkciju. Tātad recepte ir dokuments, kurš tiek izdots privāto tiesību jomā, nevis publisko tiesību jomā, kas nosaka to, ka parastā recepte *nav administratīvs akts*.

2.3.2. Īpašās receptes ar apdrošināšanas kompāniju kompensāciju medikamentu iegādei

Izrakstot parastās receptes, ārsts darbojās privāto tiesību jomā un parastās receptes *nav administratīvs akts*. Apskatot jautājumu par recepšu juridisko dabu, darba autore atsevišķi aplūko īpašās receptes, kuras ārsts izraksta un kuru iegādei pacientam pienākas kompensācija medikamentu iegādei. Kompensēt medikamentu iegādi var kāda no apdrošināšanas kompānijām vai valsts. Atšķirībā no parastās receptes, īpašās receptes nodrošina vēl papildus tiesības pacientam, proti, ne tikai iegādāties medikamentus, bet vēl saņemt par to iegādi kompensāciju. Darba autore uzskata, ka šādas receptes juridiskais statuss ir savādāks, nekā parastajai receptei, un, ja šādu recepti varētu kvalificēt kā administratīvu aktu, tas personai radītu subjektīvas tiesības prasīt šāda akta izdošanu.

Apdrošināšanas sabiedrību gadījumā personai ir noslēgts privāts līgums ar apdrošināšanas kompāniju par veselības pakalpojumu sniegšanu, tostarp arī medikamentu iegādes daļēju vai pilnīgu kompensāciju. Varētu rasties iespaids, ka šāds līgums paredz iespēju personai iegādāties medikamentus pēc saviem ieskatiem un vēlmēm, tomēr šāds pieņēmums neatbilst patiesībai.

Apdrošināšanas kompānijas ir stingri pakļautas Latvijā pastāvošajam normatīvajam regulējumam. Piemēram, Baltijas Apdrošināšanas Nama “Veselības apdrošināšanas noteikumu Nr.08.02.” līgumā (standartlīgums, kādi ir arī citu apdrošināšanas sabiedrību līgumi-autores piezīme) rakstīts - Apdrošinātājs noslēdz apdrošināšanas līgumu ar apdrošinājuma ņēmēju par veselības apdrošināšanu saskaņā ar šiem apdrošināšanas noteikumiem, likumu “Par apdrošināšanas līgumu” un citiem Latvijas Republikas normatīvajiem aktiem.⁵⁷ Tas nozīmē, ka arī medikamentu iegāde tiek realizēta pēc jau iepriekš izanalizētajiem noteikumiem, proti, to iegādei nepieciešama ārsta izrakstīta recepte. Bet vai pati recepte personai piešķir tiesības saņemt medikamentu kompensāciju no apdrošināšanas kompānijas?

---

⁵⁷ Baltijas Apdrošināšanas Nama Veselības apdrošināšanas noteikumi Nr.08.02. Pieejams: [file:///C:/Users/sandr/AppData/Local/Temp/Veselības Apdrosinasanas Noteikumi 08_02.pdf](file:///C:/Users/sandr/AppData/Local/Temp/Veselibas%20Apdrosinasanas%20Noteikumi%2008_02.pdf) [aplūkots 21.10.2020.]

Iepriekš minētajos veselības apdrošināšanas noteikumos sadaļā “Apdrošināšanas atlīdzība” teikts, ka medikamentu iegādes gadījumā jāuzrāda receptes kopija, kā arī izraksts no ambulatorās medicīniskās kartes, kurā norādīts pamatojums ārsta nozīmētajai terapijai.⁵⁸ Tātad personai, kura aptiekā uzrādīs recepti, tiks izsniegts medikaments ar kompensāciju. Bet vai personai ir tiesības ārstam prasīt receptes izrakstīšanu, nesaistītu ar konkrēto saslimšanas epizodi?

Apdrošināšanas noteikumi paredz, ka apmaksas viens no nosacījumiem ir izraksts, kurā ārsts apliecina dotajā situācijā izrakstītās receptes pamatotību konkrētam cilvēkam. No tā jāsecina, ka ārsts “apdrošinātam pacientam” konkrētā situācijā ir tiesīgs izrakstīt īpašo recepti medikamentam ar kompensāciju, kura tam konkrētajā brīdī ir nepieciešama, šo savu darbību apliecinot ar ierakstu pacienta ambulatorajā kartē. Personas līgums ar apdrošināšanas kompāniju ir privāttiesisks līgums, kurš nekādā veidā neietekmē ārsta darbību un pienākumus.

Un arī pats ārsts šajā situācijā turpina darboties privāto tiesību jomā. Tas nozīmē, ka pat ja personai šāda recepte piešķirtu papildus tiesības un iespējas, jebkurā gadījumā ārsts tās izrakstot nekļūst par valsts pārvaldes uzdevuma veicēju.

Recepte ar apdrošināšanas sabiedrības kompensāciju medikamentu iegādei *nav administratīvs akts.*

2.3.3. Īpašās receptes ar valsts kompensāciju medikamentu iegādei

Otrs recepšu kompensācijas veids ir valsts kompensācija. Valsts ir paredzējusi kārtību un mehānismu, kādā daļēji vai pilnībā segt medikamentu iegādi no valsts budžeta līdzekļiem. Kompensācijas kārtībā ietvertu pasākumu mērķis ir kompensācijai piešķirto līdzekļu ietvaros nodrošināt zāles un medicīniskās ierīces iespējami plašākam pacientu lokam.⁵⁹ Tāpat šie noteikumi nosaka, ka zāles uz īpašās receptes veidlapas saskaņā ar normatīvajiem aktiem par recepšu izrakstīšanu, izraksta ārsts, kuram šādas tiesība ir noteiktas saskaņā ar līgumu, kas noslēgts starp ārstniecības iestādi un Nacionālo veselības dienestu par veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanu, vai par finanšu apmēru kompensējamo zāļu izrakstīšanai attiecīgajā ārsta specialitātē.

Tādējādi no šiem noteikumiem izriet, ka īpašās receptes ar valsts kompensāciju atšķiras no parastajām receptēm ar to, ka šajā gadījumā kumulatīvi jāpiepildās trim nosacījumiem, proti – recepti izraksta ārsts un šim ārstam ir jābūt noslēgtam līgumam par veselības

⁵⁸ Baltijas Apdrošināšanas Nama Veselības apdrošināšanas noteikumi Nr.08.02. Pieejams: file:///C:/Users/sandr/AppData/Local/Temp/Veselibas_Apdrosinasanas_Noteikumi_08_02.pdf [aplūkots 21.10.2020.]

⁵⁹ Ambulatorai ārstēšanai paredzēto zāļu un medicīnisko ierīču iegādes izdevumu kompensācijas kārtība: Ministru kabineta 2006.gada 31. oktobra noteikumi Nr.899. [31.10.2008.red.]

pakalpojuma sniegšanu ar Nacionālo veselības dienestu un medikaments ir iekļauts kompensējamo zāļu sarakstā.

Kā jau darba pirmajā nodaļā autore norādīja, tad tiesa atkārtoti ir atzinusi, ka ārsts individuāli, vai ārstniecības iestāde slēdzot līgumu ar Nacionālo veselības dienestu par valsts apmaksātajiem pakalpojumiem, darbojās publisko tiesību jomā. Bet šī atziņa būtu pareiza, ja varētu atzīt, ka līgums starp ārstu un Nacionālo veselības dienestu ir publisko tiesību deleģēšanas līgums vai līgums privāto tiesību jomā. Praksē ne vienmēr ir viegla šo līgumu nošķiršana. Bieži publisko pakalpojumu sniegšana privāto tiesību jomā nav deleģēšanas institūta priekšmets.⁶⁰

Lai nošķirtu publisko tiesību līgumu no privāttiesiska, izšķirošais ir līguma priekšmets, kam jābūt publisko tiesību jomā, līguma kopējais raksturs un tajā ietvertie svarīgākie punkti. Svarīgi ir novērtēt arī līguma mērķi (publisko tiesību līguma mērķi – efektīva valsts pārvaldes funkcijas veikšana un sabiedrības labuma iegūšana) un konstatēt, vai eksistē cieša sasaiste ar publiski tiesiskajām tiesībām un pienākumiem. Turklāt, ja ir šaubas, tad ir jāpieņem, ka publisko tiesību līgums ar privāttiesību elementiem kopumā aplūkojams kā publisko tiesību līgums.⁶¹

Iepazīstoties ar Nacionālā veselības dienesta nolikumu – Ministru kabineta noteikumiem Nr.850. Pie Dienesta funkcijām un uzdevumiem ir minēts, ka tās ir līgumu slēgšana par valsts apmaksāto pakalpojumu sniegšanu. Šāda līguma mērķis varētu būt nodrošināt samaksu ārstiem par valsts pakalpojumu sniegšanu, nepiešķirot ārstam atsevišķas pilnvaras publisko tiesību jomā. Tomēr analizējot šāda līguma mērķi pēc būtības, kļūst skaidrs, ka tas ir nodrošināt valsts garantēto medicīnas pakalpojumu un apmaksāto medikamentu pieejamību un ārstam ar līgumu šī pārvaldes funkcija tiek deleģēta. Ārsts gan pats sniedz konsultācijas, gan nodrošina valsts kompensētos medikamentus izrakstot receptes.

No privāto un publisko tiesību nošķiršanas teorijām populārākā ir tā saucamā subjektu teorija. Tā nosaka, ka publisko tiesību normas piešķir pilnvaras vienīgi ar valsts varu apveltītiem subjektiem, bet privāto tiesību normas piešķir tiesības ikvienam.⁶² Uzdodot testa jautājumu – vai valsts kompensētu medikamentu recepti pacientam var izrakstīt jebkurš ārsts, tomēr izriet, ka šādu recepti var izrakstīt tikai tas ārsts, kuram ir līgums ar Dienestu.

Visbeidzot, kā jau iepriekš tika minēts, tad gadījumos, ja rodas strīds, vai šāds līgums pieder pie publisko tiesību līgumiem, tad šo jautājumu izšķir tiesa.⁶³ Kā jebkurš strīdus jautājums, arī strīdi par publisko tiesību līgumiem, tiek risināti tiesas ceļā, tomēr strīda

⁶⁰ Jaunzeme K. Valsts pārvaldes uzdevumu deleģēšana. Jurista Vārds. 2009. nr.28.

⁶¹ Paine F.J. Vācijas vispārīgās administratīvās tiesības. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2002, 231.-232.lpp.

⁶² Skat.sīkāk Briede J. Administratīvais akts. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2003, 122.-123.lpp

⁶³ Stucka.A. Rīga 2006, 129.lpp.

risinājums izriet no Valsts pārvaldes iekārtas likuma normās noteiktā. Analizējot šī brīža tiesu praksi, Augstākās tiesas senāts vairākkārtīgi ir atzinis, ka līgums starp ārstu kā privātpersonu un Nacionālo veselības dienestu ir publisko tiesību līgums.⁶⁴

Kā jau iepriekš tika noskaidrots, recepte personai piešķir tiesības iegādāties medikamentus ar valsts kompensāciju. Pareizi noformētas receptes neesamības tiesiskās sekas ir neiespējamība šādus medikamentus iegādāties. Īpašā recepte ir viens no normatīvajos aktos noteiktiem priekšnoteikumiem valsts kompensēto medikamentu iegādei, nodrošinot Satversmes 111.pantā noteikto tiesību realizāciju. Tātad šāda recepte rada galīgas tiesiskas sekas - iespēju vai nē iegādāties valsts kompensētu medikamentu.

No visa iepriekš teiktā var secināt, ka izrakstot īpašo recepti, ārsts pilda publiskā līgumā deleģētu uzdevumu, tātad, recepte valsts kompensējamo medikamentu iegādei *ir administratīvs akts*.

2.4. Nosūtījumi uz izmeklējumiem un speciālistu konsultācijām

Lai uzstādītu diagnozi un līdz ar to varētu nozīmēt pareizu ārstēšanu pacientam, bieži ir nepieciešami dažādi izmeklējumi, citu speciālistu konsultācijas. Bet, kad diagnoze ir jau uzstādīta, nepieciešama ārstēšana, kas paredz dažādas ārpus ārstējošā ārsta prakses nepieciešamas procedūras. Uz visām tām ir nepieciešami ārstējošā ārsta izrakstīti nozīmējumi.

Šobrīd nav speciāla normatīva akta, kas tiešā veidā regulētu tikai nosūtījumu izrakstīšanu, tā pakļaujas vispārējiem noteikumiem Ministru kabineta noteikumos Nr.265-Medicīniskās dokumentācijas lietvedības kārtība. Tam paredzēta speciāla veidlapa Nr.027/u (MK noteikumu Nr.265 12.pielikums). Norādes par nosūtījumu nepieciešamību satur arī Veselības aprūpes finansēšanas likums un saskaņā ar to izdotie Ministru kabineta noteikumi Nr. 555 – Veselības aprūpes pakalpojumu organizēšanas un samaksas kārtība. Tomēr jāatzīmē, ka visi šie noteikumi ir vairāk attiecināmi uz valsts apmaksāto izmeklējumu un ārstniecisko manipulāciju apmaksas noteikumiem. Lai saņemtu kādu no valsts apmaksātajiem pakalpojumiem ir nepieciešams ārsta, kuram ir līgums ar Nacionālo veselības dienestu,

---

⁶⁴ Augstākās tiesas 15.06.2006. spriedums lietā Nr. SKA-365. Pieejams: http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs?nr=SKA-365&date_from=&date_to=&case_nr=&ecli_nr=&dep=&ruling=&name=&action=filter [aplūkots 09.10.2020.];

Augstākās tiesas 28.06.2020. spriedums Nr. SKA-819/2017. Pieejams: http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs?nr=SKA-819%2F2017&date_from=&date_to=&case_nr=&ecli_nr=&dep=&ruling=&name=&action=filter [aplūkots 09.10.2020.];

Augstākās tiesas 05.07.2017. spriedums lietā Nr. SKA- 48/2017. Pieejams: http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs?nr=SKA-48%2F2017&date_from=&date_to=&case_nr=&ecli_nr=&dep=&ruling=&name=&action=filter [aplūkots 09.10.2020.]

nosūtījums, respektīvi kārtība tiek organizēta līdzīga tai, kāda tā ir saņemot valsts kompensētos medikamentus, tomēr ir zināmas atšķirības. Tātad arī šo dokumentu ārsts izsniedz valsts organizētā veselības aprūpes sistēmā, kurā daudzi procesi tiek regulēti un organizēti ar normatīvo aktu palīdzību.

Lai saprastu, vai nosūtījums, ko izsniedz ārsts, ir administratīvais akts, jānoskaidro, vai tas piešķir pacientam kādas tiesības un rada galīgas tiesiskas sekas. Ja tas tā būtu, tad personai, kurai ir nosūtījums, tas uzreiz piešķirtu tiesības veikt izmeklējumu. No vienas puses varētu teikt, ka tas tā ir, jo ārsts, kurš veiks izmeklējumu saprot, kas tieši ir nepieciešams, ko vēlās uzzināt kolēģis, kurš savu pacientu uz izmeklējumu ir nosūtījis. Bet no otras puses, tas nenozīmē, ka pacients uzreiz uz šo izmeklējumu vai konsultāciju tiks, jo pastāv problēmas ar rindām, ārstu trūkumu un atsevišķu izmeklējumu nepieejamību.

Ja attiecībā uz medikamentu iegādi personai nepastāv nekādas alternatīvas, kā vien recepte, jo bez receptes pie medikamentiem piekļūt nav iespējams, tad attiecībā uz izmeklējumiem un ārstnieciskajām manipulācijām par pacienta paša samaksu viņš var tikt arī bez nosūtījuma. Tomēr jāatzīmē, ka arī šīs iespējas nav neierobežotas.

Ārstniecības iestāžu un mediķu starpā praksē ir nostiprinājušās atsevišķas paražu normas, kas nosaka, ka uz nopietniem un ar zināmu risku pacienta veselībai radošiem izmeklējumiem, tādiem kā staru diagnostikas izmeklējumi, it īpaši ar kontrastvielu, pat par pacienta paša samaksu, mediķi neņems, ja pacientam nebūs ārsta nozīmējums, kas apliecinās šāda izmeklējuma nepieciešamību un arī ārstējošā ārsta atbildību par tā nozīmēšanu. Tātad pacientam bieži jānododas pēc nosūtījuma pie ārsta, pat izvēloties veikt manipulāciju privātā ārstniecības iestādē par saviem līdzekļiem. Tas nozīmē, ka ārsta izsniegtajam nosūtījumam ir faktisko situāciju konstatējoša funkcija, bet tas nerada galīgas tiesiskas sekas pacientam, jo uz izmeklējumiem un speciālistu konsultācijām par pilnu samaksu pacients var tikt arī bez ārstējošā ārsta nosūtījuma.

Ārsti parasti izsniedz nosūtījumu vairāk kā informatīvu vēstījumu otram speciālistam, kurš izmeklēs un konsultēs pacientu. Tātad tas ir vairāk kā konkrētā pacienta ārstniecības procesa organizatorisks dokuments mediķu savstarpējai saziņai.

Tomēr, kā jau tika atzīmēts, nosūtījumi, kā jebkurš dokuments ārstniecības jomā tiek reglamentēti normatīvajos aktos, tātad valsts noteiktā kārtībā. Un tas varētu likt domāt, ka izrakstot nosūtījumus, ārsts pilda valsts pārvaldes funkciju, darbojoties publisko tiesību jomā.

Pacientu tiesību likums paredz pacientam plašu tiesību katalogu – gan tiesības uz savlaicīgu un kvalitatīvu medicīnisko palīdzību, kas ietver arī diagnostiku, gan tiesības izvēlēties ārstu un ārstniecības iestādi, arī pienākumu rūpēties par savu veselību un pakļauties

ārsta norādījumiem.⁶⁵ Savukārt Ārstniecības likuma 38. un 42. panti paredz ārstam tiesības savā darbībā un lēmumos būt neatkarīgam, gan arī to, ka tam ir tiesības zināmās situācijās atteikties no pacienta ārstēšanas, tas paredzēts ārstniecības likuma 42.p. Tas norāda, ka ārsta un pacienta sadarbība notiek privātautonomijas ietvaros katrai pusei, uz brīvprātības principiem balstoties, realizējot savas likumos noteiktās tiesības un pienākumus.

Tas nozīmē, ka šāds nosūtījums tiek izsniegts, mediķim pildot savus likumā noteiktos profesionālos pienākumus, darbojoties privātajā tiesību jomā. Šis ārsta un pacienta attiecības tiek realizētas valsts izveidotā veselības aprūpes sistēmā.

Tātad ārsta nosūtījums uz izmeklējumiem un speciālistu konsultācijām par pilnu samaksu tiek izsniegts ārstam darbojoties privāto tiesību jomā. Šāds nosūtījums nerada galīgas tiesiskas sekas, no tā izriet, ka tas *nav administratīvs akts*.

Tomēr, tāpat kā gadījumā ar medikamentu receptēm, atsevišķi jāaplūko gadījums ar tiem nosūtījumiem, ko ārsts izsniedz pacientam uz valsts apmaksātu izmeklējumu, speciālista konsultāciju un ārstniecisko procedūru.

Lai persona varētu izmantot valsts garantētu veselības aprūpes pakalpojumu, tam ir jāsaņem nosūtījums no ģimenes ārsta vai atsevišķos gadījumos no speciālista, kuram ir līgums ar Nacionālo veselības dienestu. Arī ģimenes ārstam ir jābūt tādām, kuram ir līgums ar šo dienestu.⁶⁶ Arī Augstākā tiesa norādījusi, ka tiesību normās ir noteikta strikta kārtība, kas ir jāievēro veselības aprūpes pakalpojuma sniedzējam, pretendējot uz valsts budžeta maksājumiem par sniegtajiem pakalpojumiem. Tostarp ir noteikts, ka sekundāros ambulatoros veselības aprūpes pakalpojumus (par kādu sniegšanu ir noslēgts līgums ar pieteicēju) personai var sniegt, ja ir ģimenes ārsta vai speciālista nosūtījums.⁶⁷

Tātad, ja nosūtījumu ir izsniedzis ģimenes ārsts, tas personai piešķir tiesības veikt valsts apmaksātu izmeklējumu. Aktuāls ir jautājums, vai šāds nosūtījums piešķir pacientam tiesības un rada galīgas tiesiskas sekas.

Ārsts izsniedzot nosūtījumu konstatē faktu, ka pacientam ar viņam esošajām problēmām nepieciešams konkrēts izmeklējums. Ārstam, ja reiz viņš pacientu nosūta, šī manipulācija ir nepieciešama, pacienta tālākas ārstēšanas taktikas izlemšanai, neatkarīgi no tā, vai tā ir iekļauta valsts apmaksājamo pakalpojumu sarakstā, vai nē. Tātad ārsta izvēli šādā situācijā

---

⁶⁵ Pacientu tiesību likums: LV likums. Pieņemts 17.12.2009. [01.01.2019. red.]

⁶⁶ Veselības ministrijas mājas lapa. Pieejams: http://www.vm.gov.lv/lv/tava_veseliba/arsti_specialisti/aplūkots [aplūkots: 15.10.2020.]

⁶⁷ Augstākās tiesas 28.06.2017.spriedums lietā Nr. SKA-819/2017. Pieejams: http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs?nr=SKA-819%2F2017&date_from=&date_to=&case_nr=&ekli_nr=&dep=&ruling=&name=&action=filter [aplūkots 18.10.2020.];

nosaka viņa profesionālā izvēle. Protams, ārstam ir jāvar tikt pie diagnozes ar pacientam iespējami izdevīgākiem, saudzīgākiem un pieejamākiem paņēmieniem, tomēr viņa kritēriji nevar būt tikai izejot no tā, ko šajā brīdī var piedāvāt valsts. Jo kā ir noteikusi Satversmes tiesa – Satversmes 111.pants neuzliek valstij pienākumu nodrošināt ikvienam iespējami augstāko veselības līmeni, taču no šajā pantā noteiktā izriet valsts pienākums noteiktos gadījumos un tādā līmenī, kas cieši saistīts ar šīs valsts ekonomiskajām iespējām, veikt pasākumus, lai aizsargātu cilvēku veselību.⁶⁸

Brīdī, kad pacients saņēmis nosūtījumu no ārsta viņam “jāstājas valsts apmaksāto pakalpojumu rindā”, kuru organizē Nacionālais veselības dienests noteiktā kārtībā, kā to nosaka Ministru kabineta noteikumi Nr.555 – Veselības aprūpes pakalpojumu organizēšanas un samaksas kārtība.

Ja pacients saņem pakalpojumu Ministru kabineta noteikumos paredzētajā kārtībā, tas viņam nodrošina valsts apmaksu, tomēr, ja kādu iemeslu dēļ, pacients šādu izmeklējumu būs veicis par saviem līdzekļiem pie pakalpojuma sniedzēja, kuram būs līgums ar Nacionālo veselības dienestu, samaksas atgriešanu no Dienesta normatīvie akti neparedz.

No iepriekš teiktā var secināt, ka ārsta, kuram ir līgums ar Nacionālo veselības dienestu, izsniegts nosūtījums pats par sevi tomēr negarantē tiesības uz valsts apmaksātu izmeklējumu. Tas dod “caurlaidi” piedalīties un pretendēt uz valsts apmaksāto pakalpojumu valsts reglamentētā tā saņemšanas kārtībā. Tāpēc var teikt, ka šāds nosūtījums ir kā vienīgais nosacījums ar galīgām tiesiskām sekām, lai saņemtu valsts noteiktā kārtībā, tās apmaksātu pakalpojumu.

Kā jau tas tika pieminēts, šādu nosūtījumu nav tiesīgs izsniegt jebkurš ārsts, bet gan tikai noteikti Nacionālā veselības dienesta reģistrā esoši ģimenes ārsti un speciālisti, kuriem ir noslēgts līgums ar Dienestu.

Kā Satversmes tiesa atkārtoti savos spriedumos ir norādījusi, valsts uzdevums ir gan radīt drošu veselības aprūpes sistēmu, gan nodrošināt iedzīvotājus ar neatliekamo palīdzību un to veselības aprūpes minimumu, ko valsts izejot no savām budžeta iespējām var atļauties.⁶⁹

No tā izriet, ka neatliekamās un valsts apmaksātās medicīnas sniegšana ir viens no valsts pārvaldes uzdevumiem. Līdzīgi kā, situācijā ar valsts apmaksāto medikamentu

---

⁶⁸ Satversmes tiesas 28.06.2013.spriedums lietā Nr. 2012-26-03. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/cases/?case-filter-years=&case-filter-status=&case-filter-types=&case-filter-result=&searchtext=2012-26-03> [aplūkots 20.10.2020.]

⁶⁹ Satversmes tiesas 28.06.2013.spriedums lietā Nr. 2012-26-03. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/cases/?case-filter-years=&case-filter-status=&case-filter-types=&case-filter-result=&searchtext=2012-26-03> [aplūkots 20.10.2020.];

Satversmes tiesas 09.04.2013. spriedums lietā Nr. 2012-14-03. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/cases/?case-filter-years=&case-filter-status=&case-filter-types=&case-filter-result=&searchtext=2012-14-03> [aplūkots 20.10.2020.]

apmaksas organizēšanu, arī attiecībā uz izmeklējumiem, speciālistu konsultācijām un ārstnieciskajām manipulācijām, valsts organizē veselības aprūpes pakalpojumus, deleģējot uzdevumus noteiktam ārstu lokam. Šajā gadījumā šis noteiktais ārstu loks pilda valsts pārvaldes funkciju – nosūtot pacientus uz valsts apmaksātu izmeklējumu.

Neskatoties uz to, ka pats ārstniecības process ir privāto tiesību jomā, tomēr atsevišķos gadījumos ar īpašu deleģējuma līgumu, ārsts veic noteiktas valsts pārvaldes funkcijas. Kā jebkurš ārstniecības process, arī nosūtījumu izrakstīšana var tikt pakļauta Veselības inspekcijas pārbaudei, kuras viens no uzdevumiem ir veikt kontroli pār valsts piešķirto līdzekļu pamatotu izlietojumu. Tomēr ārsta lēmums šajā gadījumā ir nozīmīgs, ja vien ārsts to ir argumentēti pamatojis pacienta slimības vēsturē.

Tāpat nosūtījumu uz valsts apmaksātu izmeklējumu vai ārstniecisku procedūru ģimenes ārsts izraksta līguma ar Nacionālo veselības dienestu ietvaros, proti veicot valsts pārvaldes uzdevumu. Šāds nosūtījums piešķir personai tiesības veikt valsts apmaksātu izmeklējumu vai ārstniecisku manipulāciju. No tā var izdarīt secinājumu, ka šāds nosūtījums *ir administratīvs akts*. Nosūtījumu, kuru izraksta ārsts, kuram nav līgumattiecību ar Nacionālo veselības dienestu, dara to darbodamies privāto tiesību jomā un tas *nav administratīvs akts*.

3. PERSONAS SUBJEKTĪVĀS TIESĪBAS PRASĪT KĀDA DOKUMENTA IZSNIEGŠANU

Subjektīvās publiskās tiesības izpaužas kā privātpersonas tiesības uz publisko tiesību akta vai tiesību normas pamata prasīt no publisko tiesību subjekta noteiktu rīcību vai lēmumu, lai apmierinātu savas individuālās intereses vai tās aizsargātu. Tātad tiesai jāpārbauda, vai pastāv tāda tiesību norma, kas uzliek pienākumu publisko tiesību subjektam, bet privātpersonai tiesības sasniegt savas intereses un vai tiesību akts kalpo šīs privātpersonas individuālo interešu apmierināšanai vai aizsardzībai.⁷⁰ Piemēram, ja valsts pārvaldei ir ar likumu uzlikts pienākums veikt kādu darbību, tad personai rodas subjektīvas tiesības šo darbību pieprasīt gadījumā, ja tā netiek veikta un tas aizskar personas tiesiskās intereses.⁷¹

Pacientu tiesību likuma 18.pants paredz, ka persona savu aizskarto tiesību aizsardzībai var izmantot visus likumos atļautos tiesību aizsardzības mehānismus, tai skaitā arī vērsties tiesā likuma noteiktajā kārtībā. Tādēļ nepieciešams noskaidrot, ar kādiem problēmjaudājumiem nāktos saskarties personai un tiesai, ja persona tiesā prasītu tādu administratīvu aktu izdošanu kā darbnespējas lapa vai recepte un nosūtījums uz valsts apmaksātu izmeklējumu.

3.1. Personas subjektīvās tiesības prasīt darbnespējas lapas izsniegšanu

Lai arī darba autore uzskata, ka jautājums par līdzšinējo tiesu praksi, kas darbnespējas lapas uzskata par administratīvu aktu, ir diskutējama un darba 2.nodaļā mēģināja to pamatot, tomēr šobrīd mēģinot personai aizstāvēt savas tiesiskās intereses būtu jāgriežas administratīvajā tiesā.

Praksē var veidoties (un ne reti arī veidojās) situācija, kad speciālists konstatē veselības stāvokļa dēļ radušos darbnespēju, piemēram, traumatologs konstatē lūzumu, bet atsakās darbnespējas lapu izsniegt, pacientam liekot doties pie sava ģimenes ārsta. Tas var radīt papildus problēmas gan pašam pacientam, jo viņam jādodas lieki pie ārsta uz vizīti, kā arī rada problēmas ģimenes ārstam, kuram nepieciešams iedziļināties pacienta veselības stāvoklī un izsniegt darbnespējas lapu, kaut arī pats ārstēšanas process tiks turpināts pie speciālista. Vai sarežģītāka situācija varētu rasties gadījumā, ja pacients uzskata, ka veselības stāvokļa dēļ nevar strādāt, bet ārsts, to neņemot vērā, tomēr darbnespējas lapu neizsniedz.

⁷⁰ Augstākās tiesas 10.04.2012. spriedums lietā Nr. SKA-486/2012 Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs?nr=SKA-486%2F2012&date from=&date to=&case nr=&ekli nr=&dep=&ruling=&name=&action=filter> [aplūkots 07.10.2020.]

⁷¹ Skat.sīkāk Briede J., Danovskis E., Kovaļevska A. 2016, 35.-38.lpp.

Jau iepriekš aprakstītais darbnespējas regulējums nosaka, ka darbnespējas lapa pacientam ir gan kā attaisnojošs dokuments darba kavēšanas gadījumā, gan arī galvenais priekšnoteikums darbnespējas pabalsta saņemšanai.

Tātad pacienta subjektīvās tiesības prasīt darbnespējas lapas izsniegšanu izriet gan no Ārstniecības likuma, kas nosaka, ka darbnespējas lapu izsniedz ārsts vai ārsta palīgs, gan no likuma "Par maternitātes un slimības apdrošināšanu", kas nosaka, ka priekšnoteikums slimības pabalsta saņemšanai ir Ministru kabineta noteiktā kārtībā izsniegta darbnespējas lapa. Augstākā tiesa pat atzīmē, ka pirmkārt publisko tiesību var piešķirt konstitūcija.[..] Tātad pieteicējs kā fiziska persona un privātpersona varētu atsaukties tieši uz Latvijas Republikas Satversmi.⁷² Kā zināms Satversmes 111.pants paredz tiesības uz veselības aprūpes minimumu, bet 109.pants, ka ikvienam ir tiesības uz sociālo nodrošinājumu vecuma, darbnespējas, bezdarba un citos likumā noteiktajos gadījumos.

Gadījumā, ja ārsts atsaka pacientam izsniegt darbnespējas lapu, pacientam ir tiesības vērsties administratīvajā tiesā, prasot administratīva akta izsniegšanu. Tomēr tiesa var atstāt personas pieteikumu bez izskatīšanas, ja pieteicējs nav ievērojis likumā noteikto lietas iepriekšējās ārpustiesas izskatīšanas kārtību.⁷³ Jāņem vērā, ka šajā gadījumā process iestādē var nebūt efektīvs, jo arī ārstniecības iestādes vadības iejaukšanās šajā procesā ir ierobežota, paturot prātā likumā noteikto ārsta neatkarību lēmumu pieņemšanā. Ja ārsts, kurš atsakās darbnespējas lapu izsniegt, ir privātpraksē strādājošs speciālists, tad pacientam var nemaz nebūt iespēja šo lietu nokārtot pirmstiesas procesā iestādē, tas nozīmē, ka viņam uzreiz jāvērsas tiesā savu tiesību aizsardzībai, prasot administratīva akta izsniegšanu.

Lietai nonākot tiesā, arī tiesas iespējas lemt par darbnespējas lapas izsniegšanu ir apgrūtinātas. Darba autore nepiekrīt atziņai, ka lielākā daļā gadījumu medicīnisko dokumentu vērtēšana neatšķiras no citu rakstveida pierādījumu vērtēšanas. Proti, tāpat kā jebkuru pierādījumu, arī medicīniskos dokumentus tiesai ir pienākums novērtēt atbilstoši Administratīvā procesa likuma 154.panta pirmajai daļai.⁷⁴

To tiesa atkārtoti ir arī uzsvērusi savos spriedumos – tiesas kompetencē nav noteikt slimības diagnozi, vai ārstēšanas metodi. Diagnozes, slimības izpausmes un pieteicēja

---

⁷² Augstākās tiesas 10.04.2012. spriedums lietā Nr. SKA - 486/2012 Pieejams: http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs?nr=SKA-486%2F2012&date_from=&date_to=&case_nr=&ekli_nr=&dep=&ruling=&name=&action=filter [aplūkots 07.10.2020.]

⁷³ Administratīvā procesa likums: LR likums. Pieņemts:25.10.2001. [01.03.2017.red.]

⁷⁴ Vigupe L., Piezīmes par medicīniskās dokumentācijas vērtēšanu administratīvajā procesā tiesā. Jurista Vārds, 2020, nr.50, 35.-39.lpp.

veselības stāvokļa novērtēšana ir ārstniecības jomas lietpratēju jeb ārstu, nevis tiesas kompetencē esošs jautājums.⁷⁵

Ārstniecība likuma 53.pantā ir norādīts, ka darbspējas lapu izsniedz ārsts vai ārsta palīgs Ministru kabineta noteikumu noteiktajā kārtībā, savukārt šie MK noteikumi Nr.152. – Darbspējas lapu izsniegšanas un anulēšanas kārtība, nosaka, ka darbspējas lapu var izsniegt pie noteiktām situācijām, tādām kā - slimība, nepieciešamība ievērot karantīnu, saņemt ārstnieciskās rehabilitācijas kursu un citas situācijas. Respektīvi minētās normas formulējums, kopsakarā ar Ārstniecības likumā noteikto ārsta brīvību savu lēmumu pieņemšanā, liktu domāt, ka ārstam ir piešķirta rīcības brīvība jautājumos par darbspējas lapas izsniegšanu. Jo viena no rīcības brīvības formām ir izdošanas brīvība un uz to bieži norāda tas, ka tiesību normā ir lietots vārds “var”, “drīkst”, “ir tiesības”. Šajā gadījumā Ministru kabineta noteikumos ir minēts vārds “var”.

Tomēr šī norma būtu jāskatās saistībā ar slimības pabalsta saņemšanas nosacījumiem, kuru galvenais priekšnoteikums ir tieši darbspējas lapa, tāpēc ārstam vienmēr konstatējot pārejošu darbspēju ir tā jāizsniedz.

Tādējādi, šajā gadījumā runa iet par novērtēšanas brīvību. Tā attiecās uz situāciju, kad tiesību normā ir ietverta vispārīga klauzula, kas jāpiemēro iestādei, kuras kompetencei un īpašajām zināšanām ir izšķiroša nozīme piešķirot lietas faktiskajai situācijai juridisku saturu.⁷⁶

Jēdziens “pārejoša darbspēja” ir šī vispārīgā klauzula, kas ārstējošam ārstam ir jāpiepilda ar saturu un jādod slēdziens administratīva akta, proti darbspējas lapas formā. Darbspējas kritēriji nav ietverti noteiktās diagnozēs vai stāvokļos. Nosakot, ir vai nav darbspēja pacientam, ārstam jāņem vērā gan slimības raksturs, smaguma pakāpe, konkrētais darbs un darba apstākļi, ko pacients veic. Šajos kritērijos pacienta vispārējais stāvoklis var nebūt noteicošais. Ne vienmēr darbspēju noteiks tikai smaga slimības gaita, augsta ķermeņa temperatūra, vai tikko veikta operācija. Var, piemēram, būt viegla Covid-19 infekcijas forma, un pacients var nejust traucējumus savā veselībā, bet tomēr karantīnas pasākumi un sabiedrības drošība būs tā, kas noteiks viņa darbspēju, un ārstam šādā gadījumā ir jāizsniedz darbspējas lapu. Fiziska darba strādātājs nevarēs strādāt ar salauztu pēdas

---

⁷⁵ Administratīvās rajona tiesas 12.07.2018.spriedums lietā Nr. A42-0111-18/7. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [aplūkots 07.10.2020.]; Augstākās tiesas 30.03.2011.spriedums lietā Nr. SKA-202/2011. Pieejams: http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs?nr=SKA-202%2F2011&date_from=&date_to=&case_nr=&ekli_nr=&dep=&ruling=&name=&action=filter [aplūkots 07.10.2020.]

⁷⁶ E.Danovskis. Concept of freedom of evaluation in Latvian administrative law. Pieejams: <https://www.apgads.lu.lv/izdevumi/brivpieejas-izdevumi/rakstu-krajumi/lu-juridiskas-fakultates-zinatniska-konference-2/> [aplūkots 07.10.2020.]

pirkstu, kur pretim biroja darbiniekam tas var nebūt šķērslis darbam un līdz ar to arī iemesls darbnespējas lapas saņemšanai.

Ar iepriekš teikto darba autore norāda, ka darbnespējas noteikšana prasa noteiktu kompetenci, zināšanas un daudzu faktoru izspriešanu. Tāpēc šādai lietai nonākot tiesā, tiesas iespējas objektīvi vērtēt to būtu ļoti ierobežotas. Novērtējuma brīvības gadījumā tiesa tikai pārbauda, vai nav pieļauta acīmredzama kļūda vai būtiski procesuālie pārkāpumi. Lietderības apsvērumi, kas minēti Administratīvā procesa likuma 65.pantā, novērtējuma brīvības gadījumā nav jāizdara, un tiesa attiecīgi tos nevar pārbaudīt. Savukārt attiecībā uz tiesas pārbaudes apjomu iestādes novērtējuma brīvības gadījumā Augstākā tiesa ir norādījusi, ka tiesai ir jāpārbauda, vai iestāde ņēmusi vērā visus būtiskos apstākļus un vai, tos vērtējot, nav pieļāvusi acīmredzamas kļūdas vērtēšanā vai pārkāpusi procesuālos noteikumus. Ja lieta ierosināta par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, konkrētajā gadījumā tiesa nevar iestāties iestādes vietā un noteikt konkrētu administratīvā akta saturu, jo tas prasa gan speciālas zināšanas, gan tādējādi tiesa pārkāptu tās kompetenci.⁷⁷

No tā izriet vēl viena problēma tiesas praktiskajā darbībā. Ņemot vērā Administratīvā procesa likumā noteikto objektīvās izmeklēšanas principu, tiesai pēc savas iniciatīvas jāsavāc un jāvērtē pierādījumi. Un kā jau otrajā nodaļā darba autore analizēja, tad tieši medicīniskā dokumentācija ir tas pierādījumu avots, ko tiesa var izmantot par pagātnē notikušiem notikumiem, saistībā ar pacienta veselību. Bet analizēt medicīnisko dokumentāciju ir problemātisks process. Administratīvā apgabaltiesa savā paskaidrojumā Augstākajai tiesai ir minējusi, ka tiesneši nav ārsti eksperti un, līdz ar to nav kompetenti bez ārstu palīdzības atšifrēt specifiskos ierakstus medicīniskajā dokumentācijā, kā arī noskaidrot cēloņsakarību starp veiktajām manipulācijām un personas labsajūtu.⁷⁸ Šādās situācijās tiesa var un arī parasti pieaicina ārstu ekspertu līdzdalību, tomēr arī tie nevar sniegt juridisku faktu novērtējumu.⁷⁹

---

⁷⁷ Augstākās tiesas 11.01.2013.spriedums lietā Nr.SKA-53/2013. Pieejams: [http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs?nr=Ska-53%2F2013&date from=&date to=&case nr=&ekli nr=&dep=&ruling=&name=&action=filter](http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs?nr=Ska-53%2F2013&date_from=&date_to=&case_nr=&ekli_nr=&dep=&ruling=&name=&action=filter) [aplūkots 18.10.2020.];

Administratīvās rajona tiesas 14.11.2018.spriedums lietā Nr. A42-00200-18/35. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [aplūkots 18.10.2020.]

⁷⁸ Augstākās tiesas 26.06.2019. spriedums lietā Nr. SKA-453/2019. Pieejams: [http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs?nr=SKA-453%2F2019&date from=&date to=&case nr=&ekli nr=&dep=&ruling=&name=&action=filter](http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs?nr=SKA-453%2F2019&date_from=&date_to=&case_nr=&ekli_nr=&dep=&ruling=&name=&action=filter) [aplūkots 18.10.2020.]

⁷⁹ Skat.sīkāk E.Danovskis. Concept of freedom of evaluation in Latvian administrative law. Pieejams: <https://www.apgads.lu.lv/izdevumi/brivpieejas-izdevumi/rakstu-krajumi/lu-juridiskas-fakultates-zinatniska-konference-2/> [aplūkots 07.10.2020.]

Ņemot vērā iepriekš minēto, jāatzīst, kā šāds tiesiskās aizsardzības mehānisms kā vērsšanās tiesā ir laikietilpīgs un nav pietiekami efektīvs. Tas ir sarežģīts gan personai, kura cīnās par savām tiesībām, gan arī tiesai, risinot specifiskus medicīniskus jautājumus.

3.2. Personas subjektīvās tiesības prasīt receptes un nosūtījuma izrakstīšanu

Kā jau darba otrajā nodaļā tika noskaidrots, tad, izrakstot receptes valsts apmaksātajiem medikamentiem un nosūtījumus uz valsts apmaksātajiem izmeklējumiem, ārsts darbojās publisko tiesību jomā. Tātad šie dokumenti ir administratīvi akti.

Ministru kabineta noteikumi Nr.899 – Ambulatorai ārstēšanai paredzēto zāļu un medicīnisko ierīču iegādes izdevumu kompensācijas kārtība nosaka pasākumu kopumu, kas pacientam nodrošina iespēju iegādāties zāles, kuru iegādes izdevumus atbilstoši šiem noteikumiem daļēji vai pilnībā sedz no valsts budžeta līdzekļiem. Tiesību norma paredz, ka pie noteiktām diagnozēm noteiktus medikamentus, kuri ir iekļauti valsts kompensējamo medikamentu sarakstā, persona var saņemt ar atlaidi. Normas mērķis ir padarīt medikamentozo terapiju pēc iespējas pieejamāku lielākam personu daudzumam.

Savukārt Ministru kabineta noteikumi Nr.555 – Veselības aprūpes pakalpojumu organizēšanas un samaksas kārtība nosaka valsts apmaksāto izmeklējumu un ārstniecisko manipulāciju pieejamības kārtību.

No tiesību normu mērķa izriet, ka personai nav subjektīvo tiesību prasīt, tāpat kā ārstam nav pienākuma un pat tiesību izrakstīt šādu recepti vai nosūtījumu tikai pēc pacienta pieprasījuma vai vēlmēm. Katram ārsta izrakstītajam nosūtījumam jābūt ar noteiktu pamatojumu slimības vēsturē un šis nosūtījuma vai receptes pamatojums var tikt pakļauts Veselības inspekcijas kontrolei.

Tomēr personai ir subjektīvās tiesības noteiktās situācijās, ja to nosaka viņa veselības stāvoklis, saņemt ārsta izrakstītu recepti vai nosūtījumu uz izmeklējumu. Ja šādā gadījumā ārsts kāda apsvēruma dēļ, pacientam, kuram pienākas saņemt valsts garantētu veselības aprūpi, šādu iespēju liedz, neizrakstot recepti vai nosūtījumu, persona var savas tiesību aizstāvībai vērsties tiesā.

Iespējas risināt problēmu pašā ārstniecības iestādē var nebūt efektīva, jo kā jau minēts iepriekš, bieži vien iestāde ir pats privātpraksē strādājošais ārsts. Arī iestādes vadītājs, ja ārsts ir darbinieks kādā ārstniecības iestādē, nevar norādīt, kādu ārstniecības metodi izmantot, jo kā nosaka Ārstniecības likums ārsts savos lēmumos ir patstāvīgs un neatkarīgs. Tāpēc veids, kā persona varētu aizsargāt savas aizskartās tiesiskās intereses, ir griežoties tiesā.

Tiesību normas neparedz ārstam rīcības brīvību attiecībā uz administratīvā akta izdošanu gadījumā, ja ārsts atzīst, ka pacientam izmeklējums vai medikaments ir nepieciešami. Ārsta un Nacionālā veselības dienesta starpā noslēgtais līgums paredz to, ka ārstam ir jānodrošina valsts sniegto pakalpojumu pieejamība, tātad, ja pacientam nepieciešams izmeklējums, kura apmaksu finansē valsts, tad ārstam ir jāizraksta nosūtījums uz to.

Praktiskajā dzīvē varētu rasties situācija, kad pacients nepiekrīt ārsta viedoklim un vēlas saņemt vai nu konkrēta medikamenta recepti, vai nosūtījumu uz izmeklējumu, kuru ārsts nenozīmē tā iemesla dēļ, ka neuzskata to konkrētam pacientam par nepieciešamu. Un šādā gadījumā tiesai būtu jāizlemj, vai administratīvs akts ir jāizdod vai nē. Šajā gadījumā runa jau būtu gan par satura brīvību, piemēram, ārsts izsniedz recepti, bet ne tam medikamentam, kuru persona ir vēlējusies, gan arī par novērtēšanas brīvību, kurā ārsts izvērtē visu pieejamo informāciju par pacientu un izdara izvēli par labu vienam vai citam medikamentam vai veicamajam izmeklējumam.

Šajā gadījumā tiesai visu objektīvo apstākļu izvērtēšana, varētu radīt vēl lielākas problēmas nekā gadījumā ar darbspējas lapu, jo darbspējas esamības vai neesamības kritēriji ir vairāk saprotami un pārbaudāmi. Savukārt medikamentozās ārstēšanas un diagnozes uzstādīšanas jautājumi nav pakļauti tiesas kompetencei. Juridiskā literatūrā sastopami apgalvojumi, ka ja tiesa atzīst, ka specifisku jautājumu noskaidrošanai tiesai nepieciešamas speciālas zināšanas medicīnā, tā var piesaistīt medicīnas nozares profesionāļus. Ekspertu atzinums ir pierādīšanas līdzeklis, kas tiesai atbilstoši jānovērtē.⁸⁰ Tomēr, kā jau iepriekš darba autore atzīmēja, ekspertu novērtējums var konstatēt faktus, bet nedod tiem juridisku novērtējumu.

Augstākā tiesa ir norādījusi, ka ārstam, kas pieņem lēmumu par konkrētu ārstniecības metodi, kā kompetentai ārstniecības personai ir jābūt atbildīgam par to, lai pacientam tiktu sniegta informācija, kas nodrošina, informētas piekrišanas saņemšanu. Pat, ja pacients vēlas saņemt konkrētu ārstniecību, un pats ierodas ar vēlmi veikt to, tas neatbrīvo ārstu no pienākuma veikt indikāciju un pretindikāciju esības pārbaudi.⁸¹

Tā varētu būt norāde uz to, ka pacientam nav subjektīvo tiesību pašam pieprasīt nosūtījumu un recepti uz konkrētu medikamentu, tomēr tas vienmēr ir strīda priekšmets un būtu izšķirams tiesai. Savukārt tiesas iespējas šajā jautājumā ir ļoti ierobežotas.

---

⁸⁰ Vigupe L., Piezīmes par medicīniskās dokumentācijas vērtēšanu administratīvajā procesā tiesā. Jurista Vārds, 2020, nr.50, 35.-39.lpp.

⁸¹ Augstākās tiesas 24.03.2020.spriedums lietā Nr. SKA-790/2020. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs?nr=SKA-790%2F2020&date from=&date to=&case nr=&ekli nr=&dep=&ruling=&name=&action=filter> [aplūkots 18.10.2020.]

Iepriekš minētais norāda uz to, ka personai tādos jautājumos, kā receptes izrakstīšana un nosūtījuma saņemšana, tiesiskā aizsardzība ir ilgs un neefektīvs līdzeklis.

Lai arī šādas situācijas, kad persona tiesas ceļā mēģina panākt darbnespējas lapas, receptes vai nosūtījuma izrakstīšanu, praksē nav biežas, tomēr darba autore uzskata, ka valstij būtu jādiskutē par efektīvāku veidu šo personas tiesību realizēšanas aizsardzībai.

Šī brīža personas iespējas savu tiesisko interešu aizstāvībai ir vērsties Veselības inspekcijā Iesnieguma likuma kārtībā. Inspekcija sniegs veselības kvalitātes izvērtējumu, kuru tālāk persona var izmantot kā vienu no pierādījumiem citā ar veselības aprūpi saistītā procesā. Administratīvā tiesa Veselības inspekcijas sniegto atbildi izvērtēs Iesniegumu likuma tvērumā, nevis veiks veselības aprūpes izvērtējumu pēc būtības. Ja personas mērķis ir panākt veselības aprūpes kvalitātes izvērtējumu un kvalitāti pēc būtības administratīvajā tiesā, tad personai jāvēršas Nacionālajā veselības dienestā ar prasījumu par atlīdzību no Ārstniecības riska fonda.⁸²

Tomēr šādi prasījumi tiesā saistīti ar situācijām, kad pacienta veselībai nodarīts kaitējums ārstniecības personas darbības vai bezdarbības rezultātā, bet, ja kaitējuma veselībai nav, vai tas nav tūlītējs un acīm redzams tad personai savas tiesības aizstāvēt ir laikietilpīgi un dārgi. Pie tam, neviens no tiem nepalīdzētu darbā apskatītajās situācijās, kad persona grieztos tiesā par sev nepieciešamā administratīvā akta saņemšanu.

Efektīvāka šķiet ASV realizējamā pacientu tiesību aizsardzība ar valdības veidotu medicīnas profesionāļu un juristu valsts medicīnas padomēm. Šīs padomes ir vietas, kurās pacienti var sniegt savas sūdzības par dažādām problēmām veselības aprūpē, tādām kā – nepareiza zāļu izrakstīšana, nepareizi uzstādīta diagnoze, neapmierinoša medicīnas personāla uzvedība attiecībās ar pacientu un viņa tuviniekiem un citas problēmas.

Sūdzības padomē tiek šķīrotas atkarībā no steidzamības un problēmas būtības, nopietnākos gadījumos nosūtot tās tiesvedības uzsākšanai, vai notiek izmeklēšana par lietas faktiem. Atšķirībā no mūsu Veselības inspekcijas, šīs padomes ir apveltītas ar lielākām pilnvarām tūlītējai ārsta sodīšanai līdz pat licences apturēšanai. Padome ir arī tiesības nopietnākos gadījumos sasaukt savu padomes sēdi, kurā līdzīgi kā tiesas sēdē, lieta tiek izskatīta ar iesaistīto personu un liecinieku piedalīšanos.⁸³ Šādām padomēm, kurās darbojās kopā gan mediķi gan juristi ir iespējas ātrāk, precīzāk un pēc būtības risināt pacientu un

---

⁸² Skat.sīkāk. Miķelsone M. Lietu, kas saistītas ar medicīnas tiesību jautājumiem, izskatīšana administratīvajās tiesās. Jurista Vārds, 2018, nr.17/18

⁸³ Skat.sīkāk: Reporting A Doctor for Unprofessional Conduct. Pieejams: <https://www.docinfo.org/report-a-doctor/> [aplūkots 29.10.2020.]

mediķu nesaskaņas, tādējādi atslogojot tiesu darbu un atstājot tām tikai nopietnos tiesiskos problēmjaucājumus.

KOPSAVILKUMS

Pētījuma rezultātā autore izvirza aizstāvēšanai šādas tēzes un secinājumus:

1. Neskatoties uz to, ka ieraksti pacienta slimības vēsturē var radīt nopietnas juridiskas sekas, tomēr tos izdarot, ārsts darbojās privāto tiesību jomā, tāpēc tie nav administratīvi akti.
2. Apstākļi, ka ārsta pienākumi ārstam ir noteikti likumā, nenozīmē, ka tā veiktās darbības kļūst par valsts pārvaldes uzdevumiem.
3. Darbnespējas lapa nav administratīvs akts. To izdodot, ārsts veic likumā noteiktu pienākumu, darbojoties privāto tiesību jomā.
4. Izdodot parastās receptes un īpašās receptes ar apdrošināšanas kompāniju apmaksātiem medikamentiem, ārsts darbojās privāto tiesību jomā, tāpēc tās nav administratīvi akti.
5. Līgums starp ārstu un Nacionālo veselības dienestu ir publisko tiesību deleģēšanas līgums. Pildot tā deleģētos uzdevumus, ārsts kā privātpersona darbojās publisko tiesību jomā, tātad ir uzskatāms par iestādi Administratīvā procesa likuma izpratnē.
6. Īpašās receptes valsts kompensējamo medikamentu iegādei un nosūtījumus uz izmeklējumiem un ārstnieciskajām procedūrām, ko apmaksā valsts, ārsts izraksta darbodamies publisko tiesību jomā, tāpēc tie ir administratīvi akti.
7. Personai ir no likuma izrietošas subjektīvās tiesības prasīt tiesas ceļā tādus ārstu izdotus administratīvus aktus kā darbnespējas lapa, īpašās receptes valsts kompensējamo medikamentu iegādei un nosūtījumus uz valsts apmaksātiem izmeklējumiem.
8. Tiesas praktiskās iespējas nodrošināt šo personas subjektīvo tiesību realizēšanu tiesas ceļā ir apgrūtinātas. To ierobežo ārsta novērtējuma brīvība lēmuma pieņemšanas procesā.

IZMANTOTO AVOTU SARAKSTS

LITERATŪRA

1. Briede J. Administratīvais akts. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2003
2. Briede J., Danovskis E., Kovaļevska A. Administratīvās tiesības. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2016
3. Baltijas Apdrošināšanas Nama Veselības apdrošināšanas noteikumi Nr.08.02. Pieejams: file:///C:/Users/sandr/AppData/Local/Temp/Veselibas_Apdrosinasanas_Noteikumi_08_02.pdf [aplūkots 21.10.2020.]
4. Jaunzeme K. Valsts pārvaldes uzdevumu deleģēšana. Jurista Vārds. 2009. nr.28.
5. Levits E. Valsts pārvaldes iekārtas likuma koncepcija. Latvijas Vēstnesis, 26.06.2002., nr.95.
6. Mazure L. Pārmērīgas ietekmes civiltiesiskās sekas pacienta gribas izteikumā. Jurista Vārds, 2020, nr.33.
7. Medikamentu receptes definīcija. Pieejams: https://medicine.lv/raksti/recepte_pme [aplūkots 13.10.2020.]
8. Miķelsone M. Lietu, kas saistītas ar medicīnas tiesību jautājumiem, izskatīšana administratīvajās tiesās. Jurista Vārds, 2018, nr.17/18
9. Paine F.J. Vācijas vispārīgās administratīvās tiesības. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2002
10. Stucka A. Administratīvās tiesības. Rīga: Juridiskā koledža, 2006
11. Veselības ministrijas mājas lapa. Pieejams: <http://www.vm.gov.lv/lv/tava-veseliba/arsti-specialisti/aplūkots> [aplūkots: 15.10.2020.]
12. Vigupe L., Piezīmes par medicīniskās dokumentācijas vērtēšanu administratīvajā procesā tiesā. Jurista Vārds, 2020, nr.50
13. E.Danovskis. Concept of freedom of evaluation in Latvian administrative law. Pieejams: <https://www.apgads.lu.lv/izdevumi/brivpieejas-izdevumi/rakstu-krajumi/lu-juridiskas-fakultates-zinatniska-konference-2/> [aplūkots 07.10.2020.]
14. Dr. Mary Harding: General Prescribing Guidance. Pieejams: <https://patient.info/doctor/general-prescribing-guidance> [aplūkots 20.10.2020.]

15. Jason Hall. The prescribing process and evidence-based medicine. Pieejams: <https://basicmedicalkey.com/the-prescribing-process-and-evidence-based-medicine/> [aplūkots 17.10.2020.]
16. Prescribing and Administration of Medication Procedure. Pieejams: <https://tavistockandportman.nhs.uk/documents/18/procedure-prescribing-administration-medication.pdf> [aplūkots 22.10.2020.]
17. WHO: The Pursuit of Responsible Use of Medicines 2012. Pieejams: https://www.who.int/medicines/publications/responsible_use/en/ [aplūkots 12.10.2020.]

NORMATĪVIE AKTI

18. Satversme: LV likums. Pieņemts 15.02.1922. [01.01.2019.red.]
19. Civillikums. Saistību tiesības.: LV likums. Pieņemts 28.01.1937. [06.12.2019. red.]
20. Par maternitātes un slimības apdrošināšanu. 12.pants.: LV likums. Pieņemts 06.11.1995. [01.09.2020. red.]
21. Farmācijas likums. LV likums. Pieņemts 10.04.1997. [01.07.2020. red.]
22. Ārstniecības likums: LV likums. Pieņemts 12.06.1997. [01.07.2020.red.]
23. Administratīvā procesa likums: LV likums. Pieņemts 25.10.2001. [01.03 2017.red.]
24. Valsts pārvaldes iekārtas likums: LV likums. Pieņemts 06.06.2002. [01.06.2018.red.]
25. Recepšu veidlapu izgatavošanas un uzglabāšanas, kā arī recepšu izrakstīšanas un uzglabāšanas noteikumi: Ministru kabineta 2005.gada 08.marta noteikumi Nr.175 [17.05.2019. red.]
26. Ambulatorai ārstēšanai paredzēto zāļu un medicīnisko ierīču iegādes izdevumu kompensācijas kārtība: Ministru kabineta 2006.gada 31. oktobra noteikumi Nr.899. [31.10.2008.red.]
27. Pacientu tiesību likums: LV likums. Pieņemts 17.12.2009. [01.01.2019. red.]
28. Medicīnisko dokumentu lietvedības kārtība: Ministru kabineta 2006.gada 4.aprīļa noteikumi Nr.265 [01.01.2020.red.]
29. Veselības inspekcijas nolikums: Ministru kabineta 09.07.2019. noteikumi Nr.309 [09.07.2019.red.]

30. Nacionālā veselības dienesta nolikums: Ministru kabineta 01.11.2011. noteikumi Nr.850 [09.09.2020.red.]
31. Veselības aprūpes pakalpojumu organizēšanas un samaksas kārtība: Ministru kabineta 28.08.2018. noteikumi Nr.555 [16.07.2020.red.]
32. Veselības aprūpes finansēšanas likums: LV likums. Pieņemts 14.12.2017. [01.01.2020.red.]

TIESU PRAKSE

33. Satversmes tiesas 28.06.2012. spriedums lietā Nr.2012-26-03. Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2012-26-03_Spriedums.pdf#search=2012-26-03 [aplūkots 06.11.2020.]
34. Satversmes tiesas 09.04.2013. spriedums lietā Nr.2012-14-03. Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2012-14-03_Spriedums.pdf#search=2012-14-03 [aplūkots 10.10.2020.];
35. Satversmes tiesas 28.06.2013.spriedums lietā Nr. 2012-26-03. Pieejams: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/cases/?case-filter-years=&case-filter-status=&case-filter-types=&case-filter-result=&searchtext=2012-26-03> [aplūkots 20.10.2020.]
36. Augstākās tiesas 15.06.2006. spriedums lietā Nr. SKA-365. Pieejams: http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs?nr=SKA-365&date_from=&date_to=&case_nr=&ekli_nr=&dep=&ruling=&name=&action=filter [apskatīts 06.11.2020.]
37. Augstākās tiesas 05.02.2007. lēmums lietā Nr. A42203205 SKA-103/2007. Pieejams: http://at.gov.lv/lv/tiesu_prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs?nr=SKA [aplūkots 10.10.2020.]
38. Augstākās tiesas 04.03.2008. spriedums lietā Nr. SKA-140/2008. Pieejams: http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs?nr=SKA-140%2F2008&date_from=&date_to=&case_nr=&ekli_nr=&dep=&ruling=&name=&action=filter [aplūkots 26.10.2008]

39. Augstākās tiesas 26.06.2008. spriedums lietā Nr. SKA-155/2008. Pieejams:
[http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs?nr=SKA-155%2F2008&date from=&date to=&case nr=&ekli nr=&dep=&ruling=&name=&action=filter](http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs?nr=SKA-155%2F2008&date_from=&date_to=&case_nr=&ekli_nr=&dep=&ruling=&name=&action=filter) [aplūkots 26.10.2020.]
40. Augstākās tiesas 30.03.2011.spriedums lietā Nr. SKA-202/2011. Pieejams:
[http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs?nr=SKA-202%2F2011&date from=&date to=&case nr=&ekli nr=&dep=&ruling=&name=&action=filter](http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs?nr=SKA-202%2F2011&date_from=&date_to=&case_nr=&ekli_nr=&dep=&ruling=&name=&action=filter) [aplūkots 07.10.2020.]
41. Augstākās tiesas 10.04.2012. spriedums lietā Nr. SKA-486/2012 Pieejams:
[http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs?nr=SKA-486%2F2012&date from=&date to=&case nr=&ekli nr=&dep=&ruling=&name=&action=filter](http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs?nr=SKA-486%2F2012&date_from=&date_to=&case_nr=&ekli_nr=&dep=&ruling=&name=&action=filter) [aplūkots 07.10.2020.]
42. Augstākās tiesas 11.01.2013.spriedums lietā Nr. SKA-53/2013. Pieejams:
[http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs?nr=Ska-53%2F2013&date from=&date to=&case nr=&ekli nr=&dep=&ruling=&name=&action=filter](http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs?nr=Ska-53%2F2013&date_from=&date_to=&case_nr=&ekli_nr=&dep=&ruling=&name=&action=filter) [aplūkots 18.10.2020.]
43. Augstākās tiesas 13.05.2016. spriedums lietā SKA-889/2016. Pieejams:
[http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs?nr=SKA-889%2F2016&date from=&date to=&case nr=&ekli nr=&dep=&ruling=&name=&action=filter](http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs?nr=SKA-889%2F2016&date_from=&date_to=&case_nr=&ekli_nr=&dep=&ruling=&name=&action=filter) [aplūkots 26.10.2020]
44. Augstākās tiesas 15.11.2016. spriedums lietā Nr. SKA-1459/2016. Pieejams:
[http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs?nr=SKA-1459%2F2016&date from=&date to=&case nr=&ekli nr=&dep=&ruling=&name=&action=filter](http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs?nr=SKA-1459%2F2016&date_from=&date_to=&case_nr=&ekli_nr=&dep=&ruling=&name=&action=filter) [aplūkots 31.10.2020.]
45. Augstākās tiesas 28.06.2017.spriedums lietā Nr. SKA-819/2017. Pieejams:
[http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs?nr=SKA-819%2F2017&date from=&date to=&case nr=&ekli nr=&dep=&ruling=&name=&action=filter](http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs?nr=SKA-819%2F2017&date_from=&date_to=&case_nr=&ekli_nr=&dep=&ruling=&name=&action=filter) [aplūkots 18.10.2020.]
46. Augstākās tiesas 05.07.2017. spriedums lietā Nr. SKA- 48/2017. Pieejams:
<http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs?nr=SKA->

- [48%2F2017&date_from=&date_to=&case_nr=&ekli_nr=&dep=&ruling=&name=&action=filter](#) [aplūkots 09.10.2020.]
47. Augstākās tiesas 26.06.2019. spriedums lietā Nr. SKA-453/2019. Pieejams: http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs?nr=SKA-453%2F2019&date_from=&date_to=&case_nr=&ekli_nr=&dep=&ruling=&name=&action=filter [aplūkots 18.10.2020.]
48. Augstākās tiesas 24.03.2020.spriedums lietā Nr. SKA-790/2020. Pieejams: http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs?nr=SKA-790%2F2020&date_from=&date_to=&case_nr=&ekli_nr=&dep=&ruling=&name=&action=filter [aplūkots 18.10.2020.]
49. Augstākās tiesas 30.11.2020. spriedums lietā SKA-1568/2017. Pieejams: http://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs?nr=SKA1568%2F2017&date_from=&date_to=&case_nr=&ekli_nr=&dep=&ruling=&name=&action=filter [aplūkots 26.10.2020.];
50. Administratīvās apgabaltiesas 03.02.2010. spriedums lietā Nr.A42203205. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [aplūkots 06.11.2020.]
51. Administratīvās apgabaltiesas 29.02.2016. spriedums lietā Nr.A420642811. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [aplūkots 29.10.2020.]
52. Administratīvās apgabaltiesas 01.04.2016. spriedums lietā Nr.A42044211. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [aplūkots 23.10.2020.]
53. Administratīvās apgabaltiesas 22.02.2018. spriedums lietā Nr. A420277613 Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [aplūkots 06.11.2020.]
54. Administratīvās rajona tiesas 07.02.2014. spriedums lietā Nr.A420277613. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [aplūkots 06.11.2020.]
55. Administratīvās rajona tiesas 12.07.2018.spriedums lietā Nr. A42-0111-18/7. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [aplūkots 07.10.2020.]
56. Administratīvās rajona tiesas 14.11.2018.spriedums lietā Nr. A42-00200-18/35. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [aplūkots 18.10.2020.]
57. Administratīvās rajona tiesas 29.04.2019. spriedums lietā Nr.A420308418. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [aplūkots 18.10.2020.]

Dokumentārā lapa

Bakalaura darbs “Ārstu izdoti administratīvi akti un to tiesiskuma apstrīdēšanas problēmjaudājumi” izstrādāts Latvijas Universitātes Juridiskajā fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai. Darbs parakstīts ar drošu elektronisko parakstu.

Autors: Sandra Čerņišova _____

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Zinātniskais vadītājs: doc. Edvīns Danovskis _____

Recenzents:

Darbs iesniegts Valststiesību zinātņu katedrā 2020.gada __.decembrī.

Metodiķis (-e): _____

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījumu sēdē _____.gada _____. _____

Protokola Nr. _____ Vērtējums _____

Komisijas sekretārs (-e): _____